

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta
Katedra občanského práva a pracovního práva

Kristýna Ceřuchová

Mezinárodní osvojení

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Mezinárodní osvojení“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Madridu dne 1. března 2014

Kristýna Ceľuchová

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce JUDr. Lence Westphálové, Ph.D., za odborné vedení a vstřícný přístup při zpracovávání tématu.

Mé poděkování patří rovněž JUDr. Ing. Romaně Rogalewiczové, zaměstnankyni Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, za poskytnutí cenných rad a podnětů, a ochotu při zpracovávání tématu.

Seznam zkratk

Evropská úmluva – Evropskou úmluvu o osvojení dětí

Haagská úmluva – Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení

Listina – Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR

NOZ – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Úřad/ ÚMPOD – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně

ZMPS – Zákon č. 92/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

ZSPOD – Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Prohlášení o původnosti práce	2
Poděkování	3
Seznam zkratk	4
Obsah	5
Úvod	7
1. Osvojení obecně	10
2. Právní úprava mezinárodního osvojení	11
2.1 Mezinárodní dokumenty	11
2.1.1. Evropská úmluva o osvojení dětí	12
2.1.2. Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení	16
2.2. Vnitrostátní právní úprava	19
2.2.1. Ústavní zákony	19
2.2.2. Občanský zákoník	19
2.2.2.1. Hlavní změny	20
2.2.3. Zákon o zvláštních řízeních soudních	22
2.2.4. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí	23
2.2.5. Zákon o mezinárodním právu soukromém	23
2.2.6. Zákon o státním občanství	24
3. Podmínky osvojení	24
3.1. Podmínky osvojení dítěte z České republiky do zahraničí	25
3.2. Podmínky osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky	28
4. Postup při zprostředkování osvojení dítěte z ciziny do České republiky	29
5. Postup při zprostředkování osvojení dítěte z České republiky do zahraničí	31
5.1. Zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli	32
5.2. Fáze procesu zprostředkování osvojení	34

5.2.1. Matching – výběr vhodných budoucích osvojitelů dítěte.....	34
5.2.2. Interakce – setkání vybraných žadatelů s dítětem	34
5.2.3. Svěření do péče budoucích osvojitelů	35
6. Právní následky osvojení	36
7. Zrušení osvojení	37
8. Česká zkušenost s mezinárodním osvojením	38
9. Závěr.....	41
Seznam použité literatury	45
Monografie:	45
Komentáře:	45
Odborné články:	45
Internetové zdroje:.....	46
Právní předpisy:.....	47
Judikatura:	48
Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce	49
Mezinárodní osvojení	49
International adoption.....	49
Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce	50
Klíčová slova v českém jazyce.....	50
Keywords in English	50
Přílohy	51
Příloha č. 1	51
Příloha č. 2.....	53
Příloha č. 3.....	55
Příloha č. 4.....	58
Příloha č. 5.....	58
Příloha č. 6.....	59

Úvod

Mezinárodní osvojení je tématem, které v posledních letech nabývá na významu. Jedná se o celospolečenský, celosvětový trend, kterému bychom měli věnovat pozornost.

Adopce překračující hranice států je logickým vyústěním globalizace jako takové. Proto je nezbytná úprava tohoto institutu nejen na úrovni jednotlivých národních právních řádů, ale také na nadnárodní úrovni. Mezinárodní osvojení s sebou nese velká rizika, kterých si jsou státy velmi dobře vědomy. Bylo a stále je třeba důkladně zabezpečit ochranu dětí před trestnou činností, která by mohla být páchána v souvislosti s mezinárodním osvojením. S ohledem na výše uvedené bylo nezbytné harmonizovat právní úpravu osvojení, což se podařilo v roce 1967 na půdě Rady Evropy. Tento regionální dokument však představoval minimální standard ochrany práv dětí, a proto bylo třeba vytvořit dokument, který by flexibilně reagoval na změny ve společnosti a byl zárukou funkční mezinárodní ochrany dětí. Vznikl tak nejvýznamnější dokument v oblasti mezinárodní adopce na celosvětové úrovni, Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, který je aplikován jejími signatářskými státy.

Důkazem nabývajících významu institutu osvojení je i začlenění osvojení v Novém občanském zákoníku. Osvojení již není vnímáno jako forma náhradní rodinné péče, ale jako forma rodičovství. Osvojení je tak konečně kladeno na roveň přirozené, biologické rodině.

Mezinárodní osvojení je velmi zajímavým a inspirativním tématem a to právě z důvodu jeho delikátnosti. V případě mezinárodní adopce se nejedná jen a pouze o aplikaci práva, ale je třeba vždy zkoumat i další aspekty, se kterými je tento institut pevně spojen a to zejména psychologická a sociologická stránka věci. U adopce, více než u jakéhokoli jiné statusové změny, je vždy nezbytné zvažovat dopady na životy všech osob, kterých se bude mezinárodní osvojení dotýkat.

Práce si klade za cíl komplexní pojednání o právních aspektech mezinárodního osvojení, tedy analyzovat problematiku tohoto institutu jak z hmotně-právního, tak z procesně-právního hlediska.

Text diplomové práce je rozčleněn do devíti kapitol. V úvodní části textu jsem se zaměřila na obecné vysvětlení pojmu osvojení. Druhá kapitola s názvem „právní úprava mezinárodního osvojení“ se podrobněji věnuje jak mezinárodním dokumentům, tak české vnitrostátní právní úpravě institutu. V rámci mezinárodních dokumentů jsou zmíněny

prameny právní úpravy a společensko-historický kontext jejich vzniku. Podkapitola „vnitrostátní právní úprava“ se věnuje konkrétním zákonům českého právního řádu upravujícím osvojení, zejména pak rekodifikovanému soukromému právu. Další kapitola se týká podmínek osvojení dítěte z České republiky do zahraničí a naopak. Čtvrtá a pátá kapitola pojednávají o postupu při zprostředkování osvojení dítěte z České republiky do zahraničí a obráceně, přičemž pátá kapitola podrobně popisuje jednotlivé fáze tohoto postupu. Následující kapitola se zabývá jednotlivými právními následky osvojení. Sedmá kapitola s názvem „zrušení osvojení“ vymezuje případy, kdy je možné osvojení dítěte zrušit. Předposlední osmá kapitola analyzuje českou zkušenost s mezinárodním osvojením. V této části práce odkazuji na statistiky a zkušenosti Úřadu pro mezinárodně-právní ochranu dětí. V závěru práce shrnuji dosavadní text a zamýšlím se i nad jinými než právními aspekty této problematiky a také nad otázkou, zda je mezinárodní osvojení v nejlepším zájmu dítěte.

Práce je psaná převážně z hlediska teoretického, jsou v ní však začleněny i poznatky z praxe, které pro tuto diplomovou práci poskytla JUDr. Ing. Romana Rogalewiczová z Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

K tématu mezinárodní osvojení existuje velmi málo odborné literatury. Nezpracovanost tématu a nedostatek literatury je s největší pravděpodobností dán tím, že je toto téma v České republice poměrně nové, širší veřejnosti nepřiliš známé. Bohužel právě nedostatek literatury, nezkušenost a neznalost této problematiky značně determinovaly moji práci.

Hlavními zdroji, ze kterých jsem tak čerpala, byly zejména mezinárodněprávní dokumenty, texty zákonů, komentáře, vysokoškolské učebnice a právní i neprávní periodika. K analýze rekodifikované soukromoprávní úpravy jsem využila především důvodovou zprávu k Novému občanskému zákoníku a důvodovou zprávu k Zákonu o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na novost obou zákonů, které nabyly účinnost v lednu 2014, neexistuje k jejich obsahu prozatím mnoho odborných publikací. Při psaní diplomové práce jsem vycházela jak z českých, tak zahraničních zdrojů literatury.

K zpracování textu diplomové práce jsem použila následující metody vědeckého zkoumání. Zejména jsem aplikovala metody analyticko-deskriptivní, logického výkladu a metody teleologické při zkoumání smyslu a účelu zákona. Dále jsem využila metodu historickou a komparativní. Z hlediska interpretace jsem vyložila části textu práce

prostřednictvím systematické, historické a jazykové interpretace. Práci jsem završila zhodnocením zkoumané problematiky s využitím metody syntézy.

1. Osvojení obecně

Osvojení dítěte neboli adopce znamená přijetí cizího dítěte za vlastní. Jedná se o nejvhodnější způsob začlenění cizího, nezletilého dítěte do rodiny odlišné od jeho původní, biologické rodiny a to v případě osvojení pravého, oproti tomu v případě osvojení nepravého dochází k osvojení manželem rodiče dítěte.¹ Z hlediska právního postavení osvojovaného dítěte je tento institut zcela srovnatelný s právním postavením dítěte vlastního, jelikož plně nahrazuje pokrevní vztah rodiče a dítěte.

Nová právní úprava oproti občanskému zákoníku z roku 1963 už osvojení nechápe jako formu náhradní rodinné péče, ale považuje osvojení za záležitost statusovou, jelikož nově vzniklé právní příbuzenství přesahuje pouhý projev péče o dítě. Jde zde především o změnu osobního stavu dítěte, kdy rozhodnutí soudu změni poměry nejen mezi přirozeným rodičem, dítětem a osvojitelem, ale změna statusu dítěte s sebou přináší i další právní důsledky v právu soukromém i veřejném.² Osvojení je tedy nově vnímáno jako forma rodičovství, a nikoli již jako náhradní péče o dítě.³

V souladu s platnými právními předpisy by osvojení mělo být jednou z přirozených druhotných možností v případě, že péče o dítě není v jeho původní rodině dostupná. Umístění dítěte do institucionální péče by mělo být až krajním, dočasným řešením, pakliže se dítěti nepodařilo zprostředkovat osvojení ani pěstounskou péči. Pokud je to možné a pokud je to v nejlepším zájmu dítěte, mělo by být upřednostněno osvojení uskutečněné v zemi původu dítěte s možnou alternativou ve formě rodinné péče, jako je pěstounská péče popřípadě ústavní péče, nebo prostřednictvím nalezení rodiny s využitím mezinárodního osvojení v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy a mezinárodními úmluvami.⁴

Jak uvádí § 22 odst. 8 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, pakliže se krajskému úřadu nepodařilo zprostředkovat osvojení do 6 kalendářních měsíců ode dne zařazení dítěte do evidence dětí, nebo do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zpřístupní tento úřad

---

¹ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné 3.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. ISBN 978-80-7357-465-9. str. 109.

² ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* 1. vyd. Ostrava: Sagit, a. s., 2012. ISBN 978-80-7208-922-2. str. 346.

³ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/osvojeni-nezletileho/> [online][cit. 2013-12-3].

⁴ Usnesení EP ze dne 19. ledna 2011 o mezinárodní adopci v Evropské unii (2012/C 136 E/05)

údaje z výše uvedených evidencí Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí (dále jen „ÚMPOD“), aby tento mohl zprostředkovat osvojení ve vztahu k cizině.

2. Právní úprava mezinárodního osvojení

Mezinárodním osvojením rozumíme osvojení, při kterém dochází k navázání kontaktu mezi dvěma státy, dvěma různými právními řády s cílem najít cizímu dítěti náhradní rodiče a naopak. Osvojení na mezinárodní úrovni rozlišujeme na osvojení dítěte do ciziny a z ciziny. V případě mezinárodního osvojení do ciziny se zprostředkovává osvojení dítěte z České republiky do ciziny. V opačném případě se jedná o zprostředkování osvojení dítěte z ciziny pro žadatele z České republiky. To, kterým právním řádem se bude celý výše uvedený proces řídit, určují kolizní normy, jež jsou součástí mezinárodního práva soukromého toho kterého státu. S ohledem na početnost a rozličnost právních řádů a jejich hmotně-právních a procesně-právních úprav osvojení, bylo nezbytné přistoupit k procesu sjednocování, popřípadě přibližování vnitrostátních předpisů vztahujících se k této problematice. Jelikož je otázka mezinárodního osvojení otázkou mezistátní, vyžaduje aplikaci jak mezinárodního, tak vnitrostátního práva. Jednou z mezinárodních organizací zabývajících se unifikací a harmonizací lidskoprávních norem je Organizace spojených národů, jejíž dokumenty jsou v oblasti mezinárodního osvojení zásadní. Další významnou organizací věnující se unifikaci norem mezinárodního práva soukromého a procesního je Haagská konference mezinárodního práva soukromého.⁵

Vedle snahy o jednodušší, rychlejší a kvalitnější procesní stránku mezinárodního osvojení je jedním z hlavních důvodů úpravy na mezistátní úrovni snaha zabránit trestné činnosti páchané v souvislosti se zprostředkováváním osvojením do zahraničí. Jedná se zejména o nelegální adopce, obchodování s novorozenci a dětmi.

2.1 Mezinárodní dokumenty

Právní úprava osvojení na mezinárodní úrovni je obsažena v mnoha dokumentech. Jedná se zejména o Evropskou úmluvu o osvojení dětí a o Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (dále jen „Haagská úmluva“). Dalšími významnými dokumenty jsou Evropská úmluva o výkonu práv dětí a Úmluva o právech dítěte.

---

⁵ Hlavní metodou činnosti konference je zajištění procesu sjednávání mnohostranných úmluv v oblasti mezinárodního práva soukromého a civilního práva procesního (Haagské úmluvy).

Mezinárodní osvojení začalo především jako ad hoc humanitární reakce odpovídající na následky druhé světové války, jež s sebou přinesla vysoký počet osiřelých dětí, které nemohly najít rodinu, která by o ně pečovala v jejich vlastní zemi.⁶ Děti ze zdevastované Evropy byly osvojovány převážně do Spojených států amerických. Poválečný nárůst zájmu o lidská práva s sebou přináší jeden z prvních ucelených katalogů lidských práv a to Všeobecnou deklaraci lidských práv z roku 1948. Tento sice nezávazný dokument má však mimořádný význam a stál u zrodu pozdějších, již právně závazných, lidskoprávních dokumentů. Následujícího roku byla v San Franciscu podepsána Charta OSN, která se stala základním garantem ochrany práv všech lidí bez rozdílu. K úsilí o vytvoření právního předpisu, který by upravoval problematiku mezinárodního osvojení, přiměl mezinárodní společnost až válečný konflikt v Koreji, za kterého se korejským matkám narodilo mnoho dětí s americkými vojáky. I z tohoto důvodu byla v šedesátých letech poprvé svolána Haagská konference mezinárodního práva soukromého.⁷ Úmluva o soudní pravomoci, použitelném právu a uznání rozhodnutí týkajících se osvojení z roku 1965 však nesplnila svůj účel, a to zejména pro velké množství výhrad učiněných k jejím ustanovením a nebyla tedy členy konference přijata.⁸

2.1.1. Evropská úmluva o osvojení dětí

Nejstarším mezinárodním dokumentem regionální povahy upravujícím osvojení jako takové je již výše zmíněná *Evropská úmluva o osvojení dětí*⁹ z 24. 4. 1967 přijatá na půdě Rady Evropy, kterou Česká republika podepsala ve Štrasburku 15. 12. 1999 a která následně vstoupila v platnost 9. 12. 2000. Jelikož tento dokument už zcela neodpovídá moderním standardům, právní úprava je zastaralá a není tak v souladu s jinými mezinárodními smlouvami, které byly přijaty později ani s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, byla povolána pracovní skupina Rady Evropy CJ-FA-GT1 pro revizi Evropské úmluvy o osvojení, která započala svou práci v roce 2003 a skončila ji v roce 2006. Revidovaná úmluva pak byla 27. listopadu roku 2008 ve Štrasburku schválena Výborem ministrů Rady Evropy a předložena k podpisu smluvním státům. Revidovaná úmluva je v současné době podepsána

⁶ HALDER, Debarati a K. JAISHANKAR. Inter-country adoption and human rights violations in India. In: JAISHANKAR, K. *International Perspectives on Crime and Justice*. 1. vyd. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009, s. 465-486. ISBN 978-1-4438-0198-0. str. 466.

⁷ PŘÍKRYLOVÁ, V. *Komparace právní úpravy osvojení v České republice s mezinárodními úmluvami*. Brno 2002. Diplomová práce. str. 7.

⁸ KOVAŘÍKOVÁ, P.: *Osvojení*. Brno 2006. Rigorózní práce. str. 133.

⁹ Dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=058&CM=&DF=&CL=ENG> [online][cit. 2013-12-3]. Signatářské státy viz příloha č. 1

pouze sedmi státy, Česká republika revidovanou úmluvu ještě nepodepsala.¹⁰ Úpravy, které provedla pracovní skupina v revidovaném textu úmluvy, jsou rozšířením původního textu, nikoli jeho zásadním přepracováním. S ohledem na současnou koncepci tvorby úmluv na půdě Rady Evropy jsou k revidovaným úmluvám vyloučeny výhrady a je tedy nutné promítnout do vnitrostátních právních úprav celé texty revidovaných úmluv.¹¹ Hlavním cílem bylo vytvořit nový mezinárodní instrument upravující institut osvojení dětí v takové podobě, která bude vyhovovat širšímu okruhu států Rady Evropy a která bude odrážet moderní tendence v pojetí ochrany práv dětí.¹² Účelem pracovní skupiny bylo, aby Revidovaná úmluva zohledňovala především Evropskou úmluvu o právním postavení dětí narozených mimo manželství z roku 1967, Haagskou úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993, Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí z roku 1996, Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1443 z roku 2000 o mezinárodním osvojení a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která souvisí s problematikou osvojení potažmo obecně práv dětí. Skupina při vypracovávání dokumentu vycházela kromě výše uvedených dokumentů a dalších právních předpisů také z dotazníku, na který odpovědělo 23 členských států Rady Evropy a Mezinárodní sociální služba.¹³

Úmluva představuje poměrně celistvou úpravu problematiky mezinárodního osvojení, která se aplikuje, jak uvádí čl. 3 pouze na osvojení dítěte, které v době, kdy osvojitel žádá o jeho osvojení, ještě nedosáhlo věku osmnácti let, a které není nebo nebylo ženaté/provdané a které ze zákona není považováno za zletilé. Tento článek přebírá s menšími úpravami také Revidovaná úmluva. V porovnání s ostatními výše zmíněnými dokumenty je definice dítěte obsažená v Evropské úmluvě nejpřísnější. Naopak Haagská úmluva předepisuje pouze to, aby dítě bylo mladší osmnácti let, přičemž zohledňuje také možnost přiznání zletilosti i dříve, pakliže to právní řád daného státu umožňuje. Zásadnost tohoto dokumentu spočívá především ve stanovení základních podmínek nezbytných k platnosti osvojení, a to právě z toho důvodu, že Evropská úmluva byla prvním mezinárodním instrumentem upravujícím konkrétní podmínky nutné k tomu, aby osvojení proběhlo z právního hlediska v pořádku. Jedná se zejména o povolovací režim, který je v kompetenci soudního nebo správního orgánu. Toto

---

¹⁰Dostupné

z: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=202&CM=8&DF=01/12/2013&CL=ENG> [online][cit. 2013-12-3]. přehled států viz příloha č. 2

¹¹ SEDLÁK, Petr. Důsledky revize evropské úmluvy o osvojení dětí na novelu občanského zákoníku. In *EUROPEANIZATION OF THE NATIONAL LAW, THE LISBON TREATY AND SOME OTHER LEGAL ISSUES - Sborník příspěvků z konference Cofola 2008 konané na PrF MU 13. – 14. 5. 2008*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 1327 - 1334, 8 s. ISBN 978-80-210-4630. str. 1330.

¹² HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10, str. 23.

¹³ tamtéž

reflektuje i revidovaný dokument, který uvádí, že o osvojení dítěte musí rozhodnout příslušný soudní nebo správní orgán, který osvojení povolí pouze za předpokladu, že je osvojení v nejlepším zájmu dítěte. Přitom je orgán povinen dbát, aby byl dítěti osvojením zajištěn stabilní a harmonický domov. Osvojení, které by bylo sjednáno mezi rodiči dítěte, popřípadě jinými osobami za dítě odpovědnými a osvojiteli, by nebylo právně relevantní. Další z důležitých podmínek, které Evropská úmluva uvádí jako nutný předpoklad platného osvojení, je udělení souhlasů, které musí být dány a nesmí být odvolány. Je to především souhlas matky dítěte, a v případě, že dítě vzešlo z manželství, také souhlas otce. Není-li k dispozici ani matka, ani otec, je vyžadován souhlas od osoby oprávněné vykonávat rodičovská práva v tomto ohledu. V oblasti souhlasů přináší Revidovaná úmluva zásadní změnu, která se týká rozšíření okruhu osob, které musí udělit souhlas s osvojením dítěte. Evropská úmluva stanoví, že k osvojení musí být udělen souhlas otce pouze v případě, že dítě vzešlo z manželství. Právě tento bod je v rozporu jak s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva¹⁴, který osvojení dítěte jasně podmiňuje souhlasem otce i v případech, kdy otec dítěte není manželem matky, tak s Evropskou úmluvou o právním postavení dětí narozených mimo manželství, která se snaží o odstranění rozdílů mezi dětmi narozenými v manželství a mimo ně.¹⁵ Právě z výše uvedených důvodů požaduje Revidovaná úmluva k platnosti osvojení také souhlas otce bez ohledu na to, zda se dítě narodilo za trvání manželství nebo jako dítě nemanželské svobodným rodičům. Zvláštní požadavky na udělení souhlasu jsou stanoveny také pro matku dítěte. Souhlas matky k osvojení nesmí být dán dříve než 6 týdnů od narození dítěte, přičemž tuto lhůtu mohou jednotlivé státy stanovit i delší. Minimální lhůta k udělení souhlasu s osvojením slouží k zabránění unáhleného a předčasného rozhodnutí matky. Dle Revidované úmluvy musí být osoby udělující souhlas řádně poučeny o právních důsledcích osvojení, především o tom, že osvojením zaniká právní vztah mezi dítětem a jeho původní rodinou. Jedná-li se o osvojení nepravé je vyžadován také souhlas manžela osvojitele. Oproti stávající úmluvě, Revidovaná úmluva posiluje postavení dítěte v procesu osvojení. Dle Revidované úmluvy se k právně bezchybnému procesu osvojení vyžaduje také souhlas osvojovaného dítěte, pakliže dosáhlo věku, ve kterém je schopno pochopit účel osvojení, zatímco Evropská úmluva stanovuje příslušnému orgánu, aby se zabýval názorem dítěte v rámci prošetřování podmínek pro osvojení. Určení konkrétní věkové hranice je ponecháno na vnitrostátních právních úpravách, věková hranice však nesmí být vyšší než 14

---

¹⁴ Rozsudek ve věci Keegan v. Irsko ze dne 26. 5. 1994 a rozsudek ve věci Kroon v. Nizozemsko ze dne 27. 10. 1994

¹⁵ HOVORKA, D.: *Revidovaná Evropská úmluva...* str. 24.

let. Pakliže dítě nedosáhlo věku uvedeného v zákoně, od kterého je nezbytné udělení souhlasu s jeho osvojením, je i tak příslušný orgán povinen s dítětem otázku osvojení projednat a následně musí být přihlédnuto k jeho názorům a přáním.¹⁶ Další změnu, kterou přináší Revidovaná úmluva je stanovení minimální věkové hranice pro osvojitele dítěte, která je v rozmezí od 18 do 30 let věku osvojitele, přičemž by měl být zároveň zachován věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem alespoň 16 let. Podle Evropské úmluvy je rozmezí minimálního věku osvojitele 21 až 35 let včetně. Dále Evropská úmluva stanoví, že vnitrostátní právní předpis povolí osvojení dítěte pouze v případě, že se jedná buď o dvě osoby žijící v manželství anebo o osobu jedinou. Právě změna tohoto bodu, kterou přináší Revidovaná úmluva, byla asi nejvíce projednávána, a stala se změnou nejzásadnější a zároveň nejkontroverznější. Úprava obsažená v Evropské úmluvě je totiž pro některé státy příliš omezující a stala se tak buď překážkou k jejímu přijetí, nebo naopak důvodem k odstoupení.¹⁷ Definitivní znění čl. 7 ponechává na vnitrostátní úpravě, zda povolí pouze, aby dítě bylo osvojeno jednou osobou nebo dvěma osobami různého pohlaví, které žijí v manželském svazku nebo které vstoupily do registrovaného partnerství, nebo zda povolí osvojit dítě také osobám stejného pohlaví, které žijí v manželství nebo vstoupily do registrovaného partnerství, popřípadě také dvojicím opačného pohlaví a dvojicím stejného pohlaví, které společně žijí ve stabilním vztahu. Záleží tedy na svobodném rozhodnutí každého smluvního státu, zda ve svém právním řádu bude povolovat nadále pouze osvojení manžely, nebo právní úpravu rozšíří o osvojení homosexuálními páry, které uzavřely registrované partnerství, anebo zda bude natolik benevolentní a povolí i osvojení nesezdanými páry, heterosexuálními nebo homosexuálními, které spolu žijí ve stabilním vztahu. Důležitým předpokladem je také požadavek, aby bylo osvojení učiněno v zájmu dítěte. Zájem dítěte jako nejvyšší měřítko zákonodárné činnosti v oblasti práv dětí konstatovala již Úmluva o právech dítěte přijata Valným shromážděním OSN v New Yorku 20. 11. 1959. Nebude-li příslušný orgán přesvědčen o tom, že osvojení je v zájmu dítěte, osvojení dle čl. 8 Evropské úmluvy nepovolí. Aby mohl celý proces osvojení úspěšně proběhnout, musí kompetentní orgán provést příslušná šetření spočívající především ve zjištění informací týkajících se osvojitele, dítěte a jeho rodiny. Dále Evropská úmluva vymezuje právní následky osvojení a další záležitosti, které s nimi souvisejí. Tyto závěrečné body se v revidované úpravě příliš neliší. Jednou z posledních důležitých změn je právo dítěte na přístup k informacím o jeho původu, které

---

¹⁶ Toto vše samozřejmě s ohledem na rozumovou vyspělost dítěte, přičemž od výše zmíněného postupu se upustí v případě, že by takového jednání bylo v zjevném rozporu s nejlepšími zájmy dítěte

¹⁷ Od Evropské úmluvy z tohoto důvodu odstoupilo nejprve Švédsko v roce 2003 a v roce 2009 také Norsko.

mají příslušné orgány. V ustanovení čl. 22 se střetávají dvě velmi významná práva o to právo dítěte znát svůj původ a právo biologických rodičů zůstat v anonymitě. „Řešení rozporu mezi těmito dvěma zájmy nalézá Revidovaná úmluva o osvojení v tom, že smluvní státy by měly určit kompetentní orgán, který v každém individuálním případě posoudí, zda a v jakém rozsahu je možné zpřístupnit osvojenému dítěti údaje o totožnosti jeho biologických rodičů nebo zda naopak převáží právo rodičů na ochranu údajů o jejich totožnosti.“¹⁸ Úmluva dále zakazuje zákonem omezovat počet dětí, jež může osvojitel osvojit, stejně tak nesmí být bráněno osobě, která má anebo je způsobilá mít dítě narozené v manželství, aby si dítě osvojila. A konečně jsou taxativně vyjmenovány důvody, za kterých lze osvojení zrušit, a to pouze na základě rozhodnutí soudu či jiného správního orgánu.

Po pečlivějším přečtení obou úmluv je možné konstatovat, že neexistuje žádná legislativní překážka, která by bránila České republice v přijetí Revidované úmluvy o osvojení dětí. Z mého pohledu se jedná pouze o absenci politické vůle, jelikož revidovaná úprava je v souladu jak s ústavním pořádkem České republiky, tak se zákonnými právními předpisy, přičemž při tvorbě nového občanského zákoníku byla mnohá ustanovení Revidované úmluvy do výsledného textu zapracována, popřípadě zohledněna.

Regionální úmluvy upravující problematiku osvojení dětí jsou přijímány i v rámci jiných oblastí světa. Například v Latinské Americe existuje tzv. Zákoník Bustamante z roku 1928, který řeší otázky mezinárodního osvojení z hlediska mezinárodního práva soukromého. V roce 1984 byla přijata Organizací amerických států Meziamerická úmluva o kolizních otázkách týkajících se osvojení dětí.¹⁹

2.1.2. Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení

Jelikož Evropská úmluva představuje pouze minimální standard ochrany práv dětí, je nutné, stejně jako v ostatních případech, vycházet i z jiných mezinárodních dokumentů. Jedním z těch nejvýznamnějších v oblasti mezinárodní adopce na celosvětové úrovni je **Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení**²⁰ přijatá 29. května 1993 v Haagu (dále jen „Haagská úmluva“). Úmluva vychází ze dvou, pro tuto oblast důležitých

¹⁸ HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení: 2. díl. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11, str. 10.

¹⁹ KOVAŘÍKOVÁ, P.: *Osvojení*. Brno 2006. Rigorózní práce. str. 134.

²⁰Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=69 [online][cit. 2013-12-3]. přehled států viz příloha č. 3

dokumentů OSN, kterými jsou deklarace o sociálních a právních principech ochrany dětí a péče o ně se zvláštním zřetelem na pěstounskou péči a osvojení v národním a mezinárodním měřítku přijatou 3. prosince 1986 Valným shromážděním OSN a Úmluvy o právech dítěte z 20. listopadu 1989 přijaté taktéž na půdě OSN.²¹ V návaznosti na výše uvedenou deklaraci byla v červnu 1989 na zasedání Defence for Children International (DCI) ve Finsku přijata Hlavní politická linie v oblasti mezinárodního osvojení, která klade důraz na nutnost regulace a monitorování mezinárodního osvojení dětí, aby se zamezilo obchodování s dětmi a jejich zneužívání.²² Přijetí Haagské úmluvy předcházela zdlouhavá a náročná vyjednávání, v rámci nichž se státy, vládní a nevládní organizace snažili konkretizovat a následně sjednotit své představy o konečném znění úmluvy.²³

Česká republika Haagskou úmluvu ratifikovala 11. února 2000. V preambuli dokumentu se státy zavazují přednostně přijímat opatření umožňující dítěti vyrůstat v původní rodině, mezinárodní osvojení je tak až sekundární možností v případě, že pro dítě nemůže být nalezena vhodná rodina ve státě jeho původu. Je zde tedy opětovně kladen důraz na subsidiaritu mezinárodního osvojení. Úmluva neurčuje přímo aplikovatelná pravidla ani konkrétní kolizní normy, toto ponechává na vnitrostátních předpisech, ale usiluje o vymezení elementárních principů ochrany dětí a zjednodušení procesu vzájemné spolupráce. Hlavním cílem této úmluvy je ochrana zájmů dítěte a respektování jeho základních práv při zprostředkovávání osvojení, vytvoření efektivního systému spolupráce mezi smluvními státy zaručující respektování chráněných zájmů tak, aby se předcházelo kriminalitě páchané v souvislosti s mezinárodním osvojením, zejména únosům, prodeji a obchodování s dětmi. V neposlední řadě si Haagská úmluva klade za cíl vytvořit záruky zabezpečující uznávání osvojení uskutečněných ve smluvních státech a to především s ohledem na právní jistotu dítěte a jeho osvojitelů.

Čl. 2 a čl. 3 stanoví případy, kdy se může Úmluva aplikovat. Vztahuje se pouze na ta osvojení, při nichž dochází k přemístění dítěte, které má obvyklé bydliště v jednom ze smluvních států („stát původu“), do jiného smluvního státu („přijímající stát“), buď po jeho osvojení ve státě původu manželi nebo jednou osobou s obvyklým bydlištěm v přijímajícím státě nebo za účelem takového osvojení. Aby mohla být použita Haagská úmluva, je nutné

---

²¹Defence for Children International Dostupné z: http://www.child-abuse.com/childhouse/childrens_rights/dci_hagu.html [online][cit. 2013-12-3].

²² BAYEROVÁ, Monika. Mezinárodní osvojení. *Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*, Praha: Linde, 2002, roč. 3, č. 2, s. 4-10. ISSN 1212-866X. str. 6.

²³ tamtéž

přemístění dítěte z jednoho státu do druhého s tím, že obvyklé bydliště dítěte a jeho osvojitelů je v různých smluvních státech. Rozhodující tedy není státní příslušnost, ale obvyklé bydliště jednotlivých osob.

Dle čl. 2 odst. 2 se Úmluva vztahuje pouze na osvojení, která vytvářejí trvalý vztah mezi rodiči a dětmi. Doktorka Bayerová ve svém textu poukazuje na situaci, kdy se státy nebyly schopny dohodnout na definici osvojení, a proto se v dokumentu objevuje „*pouze tento, do jisté míry neurčitý, výraz*“. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že se Úmluva vztahuje na všechny typy osvojení, v rámci nichž vznikají nové rodinné vztahy mezi dítětem a osvojitelem a zároveň zanikají vztahy mezi osvojovaným dítětem a jeho původní rodinou. Oproti čl. 3 Evropské úmluvy, čl. 3 Haagské úmluvy nevymezuje dítě, na které se bude předpis aplikovat na základě stanovení maximální věkové hranice dítěte, ale vymezuje pouze okruh dětí, na které se budou ustanovení vztahovat.

V kapitole druhé jsou vymezeny podmínky, za nichž je možné mezinárodní osvojení uskutečnit. Ačkoli se jednotlivým podmínkám budeme věnovat později, je důležité na tomto místě zmínit posun, ke kterému došlo v porovnání s Evropskou Úmluvou, která ale samozřejmě byla inspirací pozdějším právním úpravám. Haagská úmluva upřesňuje povinnosti příslušných orgánů státu původu, přičemž čl. 4 rozvádí a konkretizuje obecné principy uvedené v čl. 21 Evropské úmluvy. Čl. 5 navazuje výčtem povinností přijímajícího státu, které musí být realizovány před uskutečněním každého mezinárodního osvojení. Články třetí kapitoly ukládají smluvním stranám povinnost přijmout veškerá nezbytná opatření k předcházení nepatřičným finančním ziskům nebo i jiným ziskům a nevhodným praktikám v souvislosti s osvojením. Dále je kladen velký důraz na vzájemnou spolupráci mezi příslušnými orgány smluvních států při ochraně dětí a realizaci cílů Úmluvy a také na uspokojivé poskytování informací ze strany jednotlivých států o jejich legislativě týkající se osvojení a další všeobecné informace. V následující kapitole je upraven průběh řízení o mezinárodním osvojení. Na základě čl. 14 jsou budoucí osvojitelé, pakliže si přejí osvojit dítě ze zahraničí, povinni podat žádost příslušnému orgánu státu, v němž mají obvyklé bydliště. Bližší, detailnější úprava je ponechána vnitrostátním právním řádům států žadatelů o osvojení. Dále Úmluva taxativně vymezuje, za jakých okolností je možné vydat rozhodnutím o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů. Následující článek upravuje otázku přemístění dítěte do přijímajícího státu, přičemž k tomuto může dojít až ve chvíli, kdy jsou splněny podmínky uvedené v čl. 17. Orgány obou států jsou povinny zajistit, aby bylo přemístění realizováno při zachování bezpečnosti a za vhodných podmínek, pokud je to možné, za doprovodu osvojitelů

nebo budoucích osvojitelů. Přítomnost osvojitelů tedy není podmínkou, bez níž by nebylo možné proces osvojení úspěšně dokončit, jelikož takovýto požadavek by byl mnohdy velmi těžce proveditelný s ohledem na jeho vysokou finanční náročnost. Pátá kapitola se týká uznání osvojení v ostatních smluvních státech a důsledků s tímto souvisejících. Úmluva v této části usiluje o zjednodušení uznání osvojení tím, že ukládá státům, aby, pakliže bylo příslušným orgánem státu, kde k osvojení došlo, vydáno potvrzení, bylo toto potvrzení zákonným postupem uznáno i v ostatních státech Úmluvy. Další kapitola obsahuje všeobecná ustanovení týkající se finanční stránky činnosti spojené s mezinárodním osvojením, účinnosti Úmluvy a jejího vztahu k vnitrostátním právním řádům a jiným mezinárodním dokumentům. Poslední kapitola zahrnuje závěrečná ustanovení organizační povahy.

2.2. Vnitrostátní právní úprava

2.2.1. Ústavní zákony

Dvěma základními prameny upravujícími osvojení jsou nepochybně ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů a usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, která je součástí ústavního pořádku. Právě tyto dokumenty deklarují stejná práva jak dětem narozeným v manželství, tak i mimo ně, právo rodičů na péči o děti a jejich výchovu, právo dětí na rodičovskou výchovu a péči. Tato práva mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli pouze rozhodnutím soudu a na základě zákona. Čl. 32 odst. 1 Listiny pak zaručuje zvláštní ochranu dětem a mladistvým, jelikož pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebují zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu.

2.2.2. Občanský zákoník

Na úrovni zákonných právních předpisů je stěžejním pramenem vnitrostátní právní úpravy zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „NOZ“), který nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Je jím nahrazen zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Nová právní úprava přináší mnoho zásadních změn, které by měly napomoci efektivnějšímu procesu osvojení. Ačkoli se NOZ koncepčně snaží o maximální diskontinuitu se socialistickou úpravou civilního práva, v případě osvojení absolutní diskontinuita není možná. To zejména z toho důvodu, že k rekodifikaci soukromého práva, tedy ke změně

socialistického zákonodárství dochází až po více než dvaceti letech od pádu komunismu. Od roku 1989 Česká republika přistoupila k mnoha mezinárodním dokumentům, což mělo za následek značnou modernizaci zastaralé úpravy v důsledku nutnosti harmonizace vnitrostátního právního řádu s přijatými mezinárodními úpravami.²⁴

V nové právní úpravě je promítnuta úprava předchozí tedy zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a to zejména zachováním dělení osvojení na zrušitelné a nezrušitelné, možnosti nahrazení souhlasu rodičů s osvojením zvláštním druhem řízení, rozsahu práv nezletilého rodiče a omezování osvojení mezi příbuznými v řadě přímé.²⁵

2.2.2.1. Hlavní změny

Jednou z nejdůležitějších změn oproti předchozí úpravě, je zavedení pevných věkových hranic. Nově je to minimální věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem založený na pevné hranici 16 let, která ale může být za stanovených podmínek snížena. Další je věková hranice pro minimální věk, od kterého je nutný souhlas osvojovaného dítěte s osvojením, a to 12 let. Novela přináší také změny v oblasti souhlasných povinností, přičemž NOZ výslovně uvádí, které osoby musí s osvojením souhlasit a podmínky, za kterých jejich souhlas není vyžadován. Další změny se týkají institutu předopční péče. Zákonodárce v tomto případě odstranil dvoukolejnost rozhodování, kdy o ní rozhodovaly částečně soudy a částečně orgány sociálně-právní ochrany dětí. Dle § 827 NOZ bude nadále o předání dítěte osvojiteli do péče před osvojením rozhodovat soud a to až poté, co provede šetření ohledně vhodnosti dítěte a osvojitele. Změny zaznamenala i úprava utajení či zrušení osvojení. Novinkou je povinnost osvojitele informovat osvojence o skutečnosti osvojení a také dohled nad úspěšností osvojení, kdy orgán sociálně-právní ochrany dětí má osvojitelům poskytovat poradenství a služby spojené s péčí o osvojence.

Osvojení je v novém kodexu upraveno v § 794 – 854 NOZ, přičemž oproti zákonu č. 94/1963 Sb. definuje osvojení jako přijetí cizí osoby za vlastní. Nová právní úprava už nepovažuje osvojení za formu náhradní rodinné péče, ale vnímá tento institut jako formu rodičovství. *„Myšlenka osvojení je od počátku založena na premise, že při osvojení se jedná o imitaci, fikci biologického svazku rodičovství přirozeného (adoptione natura imitatur). Prvotní myšlenkou při osvojení by nemělo být „pouze“ zajistit dítěti náhradní výchovné*

²⁴ SEDLÁK, Petr.: *Důsledky revize....* str. 1329.

²⁵ tamtéž.

*prostředí, případně náhradní rodinnou péčí, byť je osvojení systematicky i logicky řazeno mezi instituty náhradní rodinné péče, ale vůdčím hlediskem by měla být vůle vytvořit rodinu, což osvojení činí jedinečným institutem náhradní rodinné výchovy, neboť ostatní instituty by měly vycházet z předpokladu návratu dítěte do původní, biologické, rodiny po odpadnutí překážky, která znemožňuje ponechání dítěte v původním rodinném prostředí.*²⁶

Jelikož je zájem dítěte v procesu osvojení prvořadým faktorem, bude dle § 796 NOZ o svěření (předání) dítěte do péče budoucích osvojitelů vždy rozhodovat soud a to na návrh osoby, která chce dítě osvojit. Je-li žádáno o osvojení dítěte z ciziny nebo do ciziny, připojí navrhovatel rozhodnutí příslušného orgánu o souhlasu s osvojením.

Jak bylo uvedeno výše, důležitá změna, kterou přináší NOZ se týká práva rodiče dát souhlas s osvojením. Toto právo je nově vnímáno jako osobní, statusové právo každého rodiče, které není součástí rodičovských povinností a práv, dle staré úpravy součástí rodičovské zodpovědnosti. *„Jinak řečeno, je to právo, jehož základ tkví v přirozeném vztahu mezi rodičem a jeho pokrevním potomkem, a v rovině právní se řadí mezi práva statusová. Proto není možné rodiče tohoto práva zbavit – ani v případech, kdy se souhlas rodiče k osvojení nevyžaduje.*²⁷

V § 820 NOZ zákon definuje zjevný nezájem rodiče o jeho dítě a to uplynutím tří měsíců od posledního projeveného opravdového zájmu.

Nově je stanovena věková hranice dítěte, která činí dvanáct let, kdy je nezbytný jeho osobní souhlas s osvojením, ledaže by bylo požadování osobního souhlasu osvojovaného dítěte v zásadním rozporu s jeho zájmy nebo není-li dítě schopno posoudit důsledky svého souhlasu či nesouhlasu. Pokud dítě nedosáhlo stanoveného věku, dává jeho jménem souhlas s osvojením opatrovník jemu určený.²⁸ Soud ovšem vyslechne i takovéto dítě, je-li to možné. Pakliže o osvojení žádá osoba, která už je rodičem, zkoumá soud, zda není osvojení v zásadním rozporu se zájmy dětí této osoby.

Převratným ustanovením nové právní úpravy je § 836 NOZ, který stanoví povinnost osvojitele informovat dítě o skutečnosti osvojení ve vhodný okamžik, nejpozději však před

---

²⁶ SEDLÁK, P.: *Důsledky revize...* str. 1334.

²⁷ ELIÁŠ, K.: *Nový občanský zákoník ...* str. 346.

²⁸ opatrovníkem soud jmenuje zpravidla OSPOD

nástupem do základní školy. Toto ustanovení souvisí s právem dítěte znát svůj původ a vyplývá i z Evropské úmluvy o osvojení dětí.²⁹

Nový občanský zákoník, stejně jako tomu bylo v předchozí právní úpravě, umožňuje podat návrh na osvojení „prosté“ nebo na osvojení nezrušitelné. Avšak s ohledem na snahu o zajištění vyšší právní jistoty dítěte bude soudní rozhodnutí o „prostém“ osvojení dítěte po třech letech od vydání toho rozhodnutí změněno na osvojení nezrušitelné. Dle zákona o rodině bylo možné na návrh osvojitele nebo osvojence, ze závažných důvodů, osvojení zrušit. Toto však bylo v zásadním rozporu s myšlenkou a účelem osvojení, jelikož možnost vrácení dítěte kdykoli od první chvíle od jeho osvojení, zakládala spíše absolutní právní nejistotu než jistotu.³⁰

2.2.3. Zákon o zvláštních řízeních soudních

Na rekodifikaci soukromého práva hmotného navazuje nový zákon o zvláštních řízeních soudních. Nová procesní úprava tak reaguje na hmotněprávní změny a „zavádí řízení ve věcech osvojení jako nové souhrnné řízení, ve kterém budou probíhat samostatná řízení dílčí, zejména pak řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení a řízení o osvojení.“³¹ O řízení ve věcech osvojení se povede jeden spis, který bude obsahovat dílčí spisy pro jednotlivá řízení. „Tento spis bude možné založit již prohlášením o udělení souhlasu s osvojením, následně budou prováděna řízení o předání dítěte do neadopční péče, řízení o osvojitelnosti, bude-li jej potřeba, řízení o osvojení.“³² Dále bude soud, s ohledem na hmotněprávní úpravu, rozhodovat také o návrhu rodičů, kteří dali souhlas s osvojením, o návrhu na vydání dítěte, o utajení osvojení a rovněž o nařízení dohledu nad úspěšností osvojení.

Řízení o osvojení je řízením návrhovým s výjimkou řízení o odtajnění osvojení, které bude možné zahájit i bez návrhu. Bez návrhu může soud nařídit, pokud to odůvodňují okolnosti případu, dohled nad osvojitelem a osvojencem a to na dobu nezbytně nutnou. Ustanovení § 430 upravuje postup soudu v případě, že není k návrhu na osvojení dítěte z, nebo do ciziny doloženo rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci cizího státu o vydání

²⁹ ELIÁŠ, K.: *Nový občanský zákoník*...str. 362.

³⁰ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Osvojení v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní fórum*. 2011, č. 7. str. 303

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, str. 179. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0> [online][cit. 2013-12-3].

³² Tamtéž

souhlasu s osvojením dítěte. Není-li návrh ve lhůtě doplněn o výše zmíněné rozhodnutí, soud návrh odmítne a řízení zastaví.

2.2.4. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Ochranu práv dětí na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováno ve vlastní rodině zajišťuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen „ZSPOD“) Právě tento vnitrostátní právní předpis zřizuje v § 3 Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně, jako správní úřad s celostátní působností, který je jako jediný oprávněn zajišťovat osvojení dětí z České republiky do ciziny nebo dětí z ciziny do České republiky (dále jen „Úřad“). § 4 ZSPOD vyjmenovává Úřad mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí. Konkrétní právní úpravu zprostředkování osvojení najdeme v Hlavě IV ZSPOD. Zprostředkování osvojení spočívá zejména ve vyhledání dětí, kterým je třeba zajistit péči formou osvojení, dále ve vyhledání vhodných osvojitelů a konečně v odborné přípravě budoucích osvojitelů. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o dítěti, kterému je třeba zajistit náhradní rodinnou péči, a dále vede také spisovou dokumentaci o žadateli, která je založena na základě žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení.

Jestliže krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 6 kalendářních měsíců ode dne, kdy bylo dítě zařazeno do evidence dětí, nebo do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zpřístupní krajský úřad údaje z těchto evidencí Úřadu, aby tento mohl zprostředkovat osvojení z a do zahraničí. Tento postup je však možný je v případě, že je zřejmé, že dítěti nelze zprostředkovat osvojení v České republice, v případě žadatelů pouze pokud k takovému úkonu dali souhlas. Průběh zprostředkovávání osvojení upravuje § 25 ZSPOD. Další pravomoci, funkce a úkoly vykonávané Úřadem jsou upřesněny v § 35 ZSPOD.

2.2.5. Zákon o mezinárodním právu soukromém

Správné určení rozhodného práva pro stanovení podmínek mezinárodního osvojení je jedním ze zásadních předpokladů úspěšného procesu osvojení. Kdy se bude soukromoprávní

vztah s cizím, mezinárodním prvkem řídit českým, vnitrostátním právním řádem a kdy ne určuje zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“), který je účinný od 1. 1. 2014. Právní úprava osvojení v případě, že se jedná o osvojení mezinárodní, se řídí právem státu, jehož příslušníkem je osvojitel. Pakliže mají manželé osvojující dítě různou státní příslušnost, je nezbytné splnit podmínky, které ukládají právní řády obou zemí. Právní úpravy obou států se užijí kumulativně z toho důvodu, aby následně mohl být právní vztah vzniklý osvojením uznán v obou těchto státech. Kolizní normy mezinárodního práva soukromého připouští, aby v případě osvojitelů cizinců žijících delší dobu na území České republiky bylo aplikováno české právo, pokud právní řád těchto osob osvojení nedovoluje anebo dovoluje, ale jen za okolností mimořádně tíživých.³³ K posouzení, zda je třeba přivolení dítěte nebo jiných osob, popřípadě orgánů, se použije právo státu původu dítěte.

2.2.6. Zákon o státním občanství

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství je dalším právním předpisem reagujícím na rekodifikaci soukromého práva. Nová právní úprava opouští princip jediného státního občanství a naopak se přiklání k možnosti existence dvojího či vícero státního občanství pro české občany. Nově tedy čeští státní občané nabytím cizího státního občanství na vlastní žádost nepozbývají automaticky své dosavadní české státní občanství, jak tomu bylo za účinnosti starého zákona, ale mohou v plné míře disponovat dvojím státním občanstvím.³⁴ Dle nové právní úpravy tak dítě nabývá občanství České republiky osvojením, k němuž došlo rozhodnutím orgánu České republiky, je-li alespoň jeden z osvojitelů státním občanem České republiky, a to dnem nabytí právní moci rozhodnutí o osvojení. Dítě, které bylo osvojeno rozhodnutím orgánu veřejné moci cizího státu a alespoň jedním z osvojitelů je státní občan České republiky, nabývá státní občanství České republiky dnem nabytí právní moci rozhodnutí o uznání osvojení, pokud bylo osvojení v České republice uznáno podle ZMPS.

3. Podmínky osvojení

K zprostředkování osvojení z České republiky do zahraničí a naopak je oprávněn pouze Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který je podle Haagské úmluvy ústředním

³³ WESTPHALOVÁ, Lenka. *Osvojení v mezinárodním kontextu. Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. Praha: Linde, 2006, roč. 8, č. 4, str. 5.

³⁴ Informace k novému zákonu o státním občanství ČR Dostupné z: http://www.mzv.cz/bratislava/cz/vizove_a_konzularni_informace/statni_obcanstvi/informace_k_novemu_zakonu_o_statnim.html [online][cit. 2013-12-3].

orgánem k tomuto kompetentním. Z logiky věci vyplývá, že mezinárodní osvojení se dělí na osvojení do ciziny a z ciziny. Nejprve se tedy budeme věnovat osvojení nezletilého dítěte z České republiky do zahraničí a následně pak osvojení ze zahraničí do České republiky.

Je důležité si na tomto místě připomenout hlavní zásady a cíle mezinárodního osvojení. Na tyto odkazuje zejména Haagská úmluva, které je Česká republika, jak bylo uvedeno výše, signatářem, a na jejímž základě mezinárodní osvojení fakticky probíhá. Je tedy nezbytné, aby se osvojení uskutečňovalo v nejlepším zájmu dítěte za současného respektování všech práv dětí uznávaných mezinárodním právem. V nejlepší zájmu dítěte tak je, aby vyrůstalo v rodinném prostředí a v „*atmosféře štěstí, lásky a porozumění*“.³⁵ Úmluva zdůrazňuje, že každý stát by měl přednostně přijímat opatření, která umožní nezletilým dětem vyrůstat v péči své vlastní rodiny, přičemž mezinárodní osvojení by mělo být až řešením nejzazším a to v případě, že dítěti nemohla být nalezena vhodná rodina ve státě jeho původu. Toto ustanovení plně respektuje i naše vnitrostátní právní úprava v § 22 odst. 8 ZSPOD. V § 789 NOZ se zákonodárce, v souladu s Haagskou úmluvou a revidovanou Evropskou úmluvou, snaží zavést opatření k zabránění obchodování s dětmi.³⁶ Toto vágní ustanovení však bylo podrobena kritice jak z řad právníků, tak pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí. To, co je a co není nepatřičný zisk, nám pravděpodobně vysvětlí až právní praxe.

3.1. Podmínky osvojení dítěte z České republiky do zahraničí

Jediným orgánem oprávněným zprostředkovat osvojení dítěte z České republiky do zahraničí je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Ke zprostředkování může dojít, pouze pokud je dítě osvojitelné podle českého práva a za splnění všech zákonných podmínek bylo příslušným českým soudem rozhodnuto o svěření dítěte do preadopční péče v zahraniční rodině. Osvojitelným se rozumí dítě, které je nezletilé, tedy takové, jež nenabylo plné svéprávnosti a to jen v případě, že:

1. rodiče dítěte dali souhlas s osvojením dítěte a to osobním prohlášením vůči soudu po předchozím řádném poučení o podstatě a důsledcích udělení souhlasu k osvojení.

Tento souhlas může dát matka dítěte nejdříve po šesti týdnech od narození dítěte, otec

---

³⁵ Preambule Haagské úmluvy

³⁶ § 789 Z činnosti související se zprostředkováním osvojení nesmí nikdo získat nepatřičný zisk.

osvojovaného dítěte může dát souhlas i dříve před uplynutím této doby, ne však před narozením dítěte.

2. souhlas byl dán poručníkem, jelikož rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení, nebo nejsou schopni projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, anebo se zdržují na neznámém místě a toto místo se soudu nepodařilo zjistit.
3. soud ve zvláštním řízení rozhodl, že k osvojení není třeba souhlasu rodičů z důvodu zjevného nezájmu o dítě.³⁷
4. rodiče dítěte jsou neznámí.
5. se jedná o osiřelé dítě bez dalších příbuzných.

Dalším z nezbytných předpokladů osvojení je vznik takového vztahu mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem. Tento požadavek uvádí jak nový občanský zákoník, tak čl. 2 odst. 2 Haagské úmluvy a čl. 2 revidované Evropské úmluvy. V nové právní úpravě *„je zřetelný odklon od oficiálního názoru na rodinu a výchovu dětí v době tvorby předchozího občanského zákoníku (60. léta minulého století), dle kterého se měly vazby mezi rodiči a dětmi nahradit vazbami institucionalizovanými. V této době nebyly podporovány přirozené vazby mezi rodiči a dětmi, naopak se doporučovalo přenechat zejména výchovu dětí na odbornících, a to již od nejútlejšího věku. Oproti tomu v současné době je propagován úzký vztah mezi generacemi a psychologické teorie kladou důraz na soužití dětí s rodiči.“*³⁸

Pakliže má osvojením vzniknout vztah stejný jako mezi rodiči a dětmi, musí i věkový rozdíl odpovídat přirozenému věkovému rozdílu mezi rodiči a dětmi; ten by tak měl být přiměřený, zpravidla ne menší než 16 let. Osvojitelem nezletilého dítěte se může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, pokud zaručuje svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i motivy, které jsou důvodem k osvojení, že bude řádným, dobrým rodičem pro osvojované dítě.

---

³⁷ § 820 Má se za to, že nezájem rodiče o dítě je zjevný, trvá-li alespoň tři měsíce od posledního projeveného opravdového zájmu.

Dle prof. Eliáše, rodiče, kteří neprojevují o dítě vůbec žádný zájem, trvale hrubě porušují své rodičovské povinnosti a ohrožují tak fyzické, psychické nebo morální zdraví dítěte.

³⁸ SMOLÍKOVÁ, K.: *Osvojení v návrhu nového...* str. 303.

Požadavek je také kladen na zdravotní stav osvojitele, o to především z toho důvodu, že by jeho nemoc, která je neslučitelná s rodičovskou rolí, mohla negativně ovlivnit a omezovat péči o osvojené dítě.³⁹

Společně mohou dítě osvojit jen manželé. Žádat o osvojení může i jeden z manželů nebo výjimečně i jiná osoba. Jak bylo uvedeno v kapitole věnující se právním pramenům, Revidovaná úmluva nově umožňuje státům, které ji ratifikovali, aby na základě zákona bylo povoleno osvojení dítěte osobami stejného pohlaví, které spolu uzavřely registrované partnerství nebo vstoupily do obdobného svazku. Úmluva dále státům umožňuje, aby dle svého vlastního uvážení povolili osvojení dítěte také dvojicím opačného pohlaví a dvojicím stejného pohlaví, které společně žijí ve stabilním vztahu. Je-li však aplikován v procesu mezinárodního osvojení právní řád České republiky, osvojiteli se budou moci stát pouze manželé nebo i jiná osoba jak uvádí § 800 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tuto právní koncepci potvrzuje i § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, který stanoví, že trvalý partnerství osob stejného pohlaví brání tomu, aby se některý z registrovaných partnerů stal osvojitelem dítěte. Trvalý partnerství je překážkou jak k osvojení dítěte jednotlivcem, tak ke společnému osvojení dítěte dvěma osobami.⁴⁰

Problematice souhlasu rodičů a dítěte s osvojením jsme se věnovali výše, v kapitole týkající se změn, které přináší nový občanský zákoník, a také v rámci mezinárodních smluv upravujících podmínky osvojení. Pouze velmi stručně si shrňme základní principy, které musí být při udělování souhlasu dodrženy. Jedná se zejména o to, aby osoby, jejichž souhlas je nezbytný pro osvojení, obdržely potřebné odborné poradenství a byly řádně informovány o důsledcích, které s udělením souhlasu souvisí, a také o tom, že osvojení bude či nebude mít za následek ukončení právních vztahů mezi dítětem a jeho původní rodinou. Souhlas musí být dán dobrovolně, v zákonem požadované formě a nesmí být poskytnut za úplatu nebo jakoukoli náhradu. Souhlas matky může být dán nejdříve 6 týdnů po narození dítěte, souhlas otce nesmí být dán dříve, než se dítě narodí. K platnosti osvojení pak nesmí být souhlas žádného z rodičů odvolán.

Pokud se jedná o dítě, které dosáhlo věku 12 let, vyžaduje zákon také jeho souhlas. Dítě musí být řádně informováno o důsledcích osvojení a také o důsledcích svého souhlasu

---

³⁹ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku uvádí, že tělesné postižení jednoho z manželů by nikdy nemělo být na překážku osvojení, pokud se jedná o takovou indispozici, která nikterak nebrání realizaci plnohodnotného života vlastního a postiženému umožňuje, byť i jen částečnou péči o toho, kdo ji potřebuje.

⁴⁰ HOVORKA, D.: *Revidovaná Evropská... 2. díl.*, str. 10.

s osvojením. Jedná-li se o dítě mladší 12 let, jeho souhlas s osvojením není zákonem požadován, příslušný orgán však musí přihlídnout k názoru a přáním dítěte. Náležitosti souhlasu osvojovaného dítěte jsou shodné s náležitostmi, které se vyžadují od jiných osob oprávněných k udělení souhlasu.

K osvojení může dojít v případě, že příslušné orgány přijímajícího státu, tedy státu původu osvojitelů, v němž bude následně osvojované dítě žít, rozhodli o tom, že budoucí osvojitelé jsou k osvojení vhodní a způsobilí, dále zabezpečily potřebné poradenství a informovanost budoucích osvojitelů a konečně rozhodli, že osvojené dítě bude oprávněno ke vstupu a k trvalému pobytu v tomto státě.

3.2. Podmínky osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky

Osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky je v našich podmínkách ještě stále spíše ojedinělé. Osvojení, která se uskutečňují ze zemí, které jsou signatáři Haagské úmluvy, je oprávněn zprostředkovat Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Takovéto osvojení proběhlo úspěšně zatím pouze jedno, a to ve spolupráci s Filipínami. Spolupráce byla navázána také s Bulharskem, kam byl Úřadem odeslán spis žadatelů o osvojení dítěte. Právě navázání spolupráce se zatím jeví jako jedna z největších překážek bránících většímu rozmachu osvojení ze zahraničí. Postup Úřadu při zprostředkovávání osvojení dítěte ze zahraničí je pak následující. Je-li tedy splněna základní podmínka a to, že stát původu dítěte je signatářem Haagské úmluvy, ale zatím není navázána s tímto státem žádná spolupráce, kontaktuje Úřad vybraný stát a snaží se o navázání vzájemné spolupráce. Zjišťuje podmínky a možnosti osvojení, tedy za jakých podmínek je možné v daném státě dítě osvojit, jaké konkrétní dokumenty budou muset žadatelé o osvojení v zemi původu dítěte doložit, a co dále je od žadatelů vyžadováno.

Osvojení, která jsou realizována ze zemí mimo Haagskou úmluvu, tedy taková, která zákon neupravuje, nejsou ani legální, a jelikož je zákon nezakazuje, tak nejsou ani ilegální. Dalo by se říci, že tato osvojení jsou prováděna in fraudem legis, tedy obcházením zákona. Právě tento druh osvojení je spojen s velkými riziky, která si většinou budoucí osvojitelé pahnoucí po dítěti ani neuvědomují. Důsledkem právně nezajištěného procesu může být nemocné dítě, kterému byly zfalšovány zdravotní zprávy, nebo dítě, které bylo na základě zfalšovaných osobních údajů či rodinné anamnézy považováno za sirotka, ačkoli sirotkem není a má ve státě původu žijící biologickou rodinu. Proces osvojení podle Haagské úmluvy

je sice velmi složitý a časově náročný, je ale zárukou zákonného postupu, který garantuje, že postupy zahraničních orgánů, zdravotní stav a osobní statut osvojovaného dítěte jsou v souladu se zákonem a probíhají zcela korektně a zároveň tak zabraňuje kriminalitě páchané v souvislosti se zprostředkováním osvojení ze zahraničí. V neposlední řadě se k osvojení dítěte z ciziny, které nepodléhá žádné kontrole, velmi často uchylují právě takoví jedinci, kterým by pravděpodobně dítě nikdy do péče svěřeno nebylo.

4. Postup při zprostředkování osvojení dítěte z ciziny do České republiky

V případě zprostředkování osvojení ze zahraničí do České republiky se podmínky kladené na budoucí osvojitele řídí právem státu osvojovaného dítěte. Tyto podmínky musí být v souladu s výše uvedenými podmínkami Haagské úmluvy, mohou však být i přísnější, jelikož záleží na každém státu, zda bude aplikovat minimální standardy předepsané Haagskou úmluvou nebo zda je konkretizuje a přizpůsobí místním podmínkám, tradicím a zvyklostem.

Osvojení dítěte z ciziny lze zprostředkovat jen na žádost osoby, která má zájem o osvojení. Zájemcem může být jak občan České republiky, tak cizinec, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelných předpisů Evropské unie, nebo který má na území České republiky povolen trvalý pobyt anebo který na tomto území přechodně přebývá nepřetržitě po dobu nejméně 1 roku.⁴¹ Tento je oprávněn podat žádost o zařazení do evidence uchazečů o osvojení u obecního úřadu obce s rozšířenou působností v místě svého bydliště. Lze takto žádat přímo zprostředkování mezinárodního osvojení bez předchozí snahy o osvojení dítěte z České republiky, nebo může zájemce dát souhlas k zařazení do evidence Úřadu a to pro případ, že mu nebude zprostředkováno osvojení v České republice v zákonem stanovené lhůtě.

Po zařazení zájemců do evidence Úřadu začíná proces zprostředkování mezinárodního osvojení. Podle přání žadatelů, budoucích osvojitelů, jsou kontaktovány vybrané členské státy Haagské úmluvy, ze kterých by dítě chtěli osvojit. Žadatelé Úřadu sdělí specifikaci dítěte, které by chtěli osvojit, a to zejména věk dítěte, jeho pohlaví, rasu, zdravotní stav a zemi původu dítěte. V případě, že oslovený stát na žádost reaguje a má zájem o spolupráci, jsou

---

⁴¹ § 20 odst. 1 z. č. 359/1999 Sb.

veškeré nezbytné materiály přeloženy do příslušného jazyka na náklady žadatelů a odeslány kompetentnímu orgánu tohoto státu.

Následný postup je odvislý od toho, zda kompetentní orgán vybraného smluvního státu původu dítěte žádost přijal či nikoli. Pakliže byla žádost přijata, jsou žadatelé zařazeni do tamního seznamu vhodných budoucích osvojitelů. Následně musí žadatelé vyčkat, dokud nebudou vybráni pro konkrétní dítě. V tuto chvíli kompetentní zahraniční orgán postoupí materiály týkající se dítěte Úřadu, který je dále zprostředkuje žadatelům. Tento okamžik je pro průběh osvojení stěžejní, jelikož se žadatelé na základě jim předložených dokumentů mohou vyjádřit, zda si přejí v procesu osvojení pokračovat či nikoli. Pakliže se rozhodnou v procesu pokračovat, musí žadatelé splnit další požadavky kladené ze strany cizího státu, mezi které zpravidla patří vycestování do země původu dítěte a pobyt na tomto území po stanovenou dobu za účelem poznání a sžití se s dítětem.

Jak samotná interakce a případně následné osvojení probíhá, záleží na právní úpravě té které konkrétní země. Zda je rozhodnutí o svěřeni do péče budoucích osvojitelů rozhodnutím soudním nebo správním, zda žadatelé mohou odjet ze země původu dítěte pouze s dítětem svěřeným do péče budoucích osvojitelů, nebo zda musí strávit v dané zemi zákonem stanovenou dobu, či zda tamní orgány přímo rozhodují o osvojení atd.

Probíhá-li vše v pořádku, bez výraznějších komplikací, a je-li osvojení v zájmu dítěte, rozhodne kompetentní orgán cizího státu podle výše uvedeného buď o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů, anebo o osvojení dítěte a žadatelé se spolu s dítětem vracejí zpět do České republiky.

Konečně, vrátí-li se osvojitelé spolu s dítětem do České republiky a ve státě původu došlo k osvojení, předloží osvojitelé rozhodnutí o osvojení vydané tamním kompetentním orgánem a osvojení je následně uznáno také českým právním řádem, dítě je zapsáno do matriky a nabývá české státní občanství. Vrací-li se však žadatelé do České republiky s dítětem, které jim bylo svěřeno do péče, tedy zatím nebylo rozhodnuto o osvojení tohoto dítěte, musí budoucí osvojitelé vyčkat zákonnou lhůtu stanovenou právním řádem cizího státu a po jejím uplynutí zažádat kompetentní zahraniční orgán o vydání souhlasu k osvojení. Po celou dobu před získáním souhlasu k osvojení a následně i po něm musí osvojitelé zasílat prostřednictvím Úřadu průběžné informační zprávy příslušnému orgánu země původu dítěte. K zasílání těchto zpráv jsou osvojitelé většinou povinni i v případě, že k osvojení dítěte došlo už v zahraničí. Čestnost a rozsah informačních zpráv je odvislý od právního řádu konkrétního

státu. Po uplynutí stanovené doby, opět se jedná o dobu, která se řídí právním řádem státu původu dítěte, kdy dítě setrvává v péči budoucích osvojitelů, může na žádost a s výše uvedeným souhlasem k osvojení vydaným kompetentním orgánem země původu osvojovaného dítěte dojít k osvojení v České republice, o kterém rozhoduje český soud podle českého právního řádu.

Jak jsme již zmínili, dle Haagské úmluvy a konkrétních podmínek cizího státu zasílá Úřad příslušnému orgánu státu původu zprávy o vývoji dítěte v nové rodině.

Výše popsany proces je však velmi časově a finančně náročný, což podle informací Úřadu spoustu žadatelů odradí hned v počáteční fázi zprostředkování osvojení.

Úřad se v současné době snaží navázat spolupráci s dalšími signatářskými státy Haagské úmluvy, zejména se státy africkými⁴², ze kterých by bylo možné v budoucnu osvojovat děti do České republiky. Ačkoli Úřad pravidelně oslovuje různé státy ve věci navázání spolupráce při mezinárodním osvojení, odpovědi doposud nebyly příliš uspokojivé. Právě tyto rozvojové státy, o jejichž spolupráci je ze strany České republiky největší zájem, upřednostňují významnější a ekonomicky silnější státy Haagské úmluvy, od kterých v souvislosti s umožněním mezinárodního osvojení očekávají následnou větší politicko-ekonomickou angažovanost.

5. Postup při zprostředkování osvojení dítěte z České republiky do zahraničí

V této kapitole se budeme věnovat procesu osvojení dítěte z České republiky do zahraničí.

Jak uvádí § 61 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém řídí se výše nastíněné postupy jak právem státu, jehož příslušníkem je osvojitel, tak jehož příslušníkem je osvojenec. Je tedy nezbytné kumulativní použití obou právních řádů k tomu, aby vztah, který osvojením vznikne, byl uznán v obou státech, které se na zprostředkování mezinárodního osvojení podílejí. Právě použití práva státu osvojovaného dítěte, tedy v tomto případě českého práva, je nezbytné pro posouzení základních otázek týkajících se osvojení, zejména zda je

---

⁴² V únoru roku 2014 proběhlo na Úřadě kontaktní setkání v rámci projektu Rozvoj partnerství a spolupráce, při němž byla navázána spolupráce se státy Burundi a Burkina Faso.
Dostupné z: [http://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/aktuality//](http://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/aktuality//[online][cit. 2014-3-3].)
[online][cit. 2014-3-3].

třeba souhlasu rodičů dítěte, popřípadě jiných osob a orgánů. K osvojení českého dítěte do ciziny je vždy nezbytný souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Postup při zprostředkování osvojení dítěte do ciziny je upraven jednak zákonem č. 399/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, tak zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Převážná část řízení se vede v písemné formě.

Zájemci o osvojení dítěte z České republiky se prostřednictvím kompetentního úřadu, popřípadě pověřené organizace přijímajícího státu obracejí na Úřad s žádostí o zařazení do evidence fyzických osob vhodných stát se osvojiteli.

Jelikož k této problematice neexistuje žádná literatura, budeme v této kapitole vycházet z metodického doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny vydané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí.⁴³

5.1. Zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli

Žádost musí obsahovat náležitosti, které stanovuje pro podání § 37 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Zájemci musí k žádosti předložit tyto přílohy:

1. schválenou žádost o osvojení vystavenou kompetentním orgánem přijímajícího státu dle práva tohoto státu, ve které je výslovně uvedeno, že žadatelé jsou vhodní a způsobilí k osvojení dítěte. Tento dokument musí obsahovat také specifikaci dítěte, o které jsou žadatelé schopni kvalifikovaně pečovat.
2. rodné listy žadatelů
3. doklady prokazující státní občanství žadatelů
4. osvědčení o bezúhonnosti žadatelů, které nesmí být starší než tři měsíce⁴⁴
5. oddací list žadatelů
6. zprávu o sociálním šetření domácího prostředí, kterou vypracoval k tomu oprávněný sociální pracovník. Zpráva nesmí být starší jednoho roku.
7. psychologický posudek osobnosti žadatelů včetně vyšetření zaměřeného na odhalení případné psychopatologie, který byl vypracován psychologem, přičemž tato zpráva nesmí být starší než jeden rok.
8. zdravotní posudek žadatelů vypracovaný praktickým lékařem

---

⁴³ Informace jsou použity z metodického doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny Dostupné z: <http://www.umpod.cz/osvojeni/dokumenty-ke-stazeni/> [online][cit. 2013-12-3].

⁴⁴ Výpis z rejstříku trestů

9. potvrzení od zaměstnavatele o zaměstnání žadatelů
10. doklad o příjmech žadatelů
11. souhlas žadatelů s prováděním kontrol osvojeného dítěte v dobách stanovených Úřadem
12. vyplněný dotazník každým z žadatelů zvlášť a společná část společně
13. fotodokumentace obsahující fotografie žadatelů, mají-li děti žijící s nimi ve společné domácnosti popřípadě jiné osoby s nimi spolubydlící, tak také jich, dále jsou vyžadovány fotografie širší rodiny a bytových podmínek žadatelů.

Všechny výše uvedené přílohy jsou předkládány buďto v originále nebo jejich ověřené kopii a to v češtině, nejsou-li v českém jazyce, je nezbytné předložit jejich originál opatřený ověřeným českým překladem. Aby se zabránilo nejasnostem vzniklým chybným nebo nepřesným překladem, je vhodné vždy předložit originály dokumentů, tak aby si je pracovníci Úřadu mohli přečíst i v původním jazyce. Následně pak musí být všechny výše zmíněné dokumenty opatřeny apostilou, popřípadě superlegalizací.⁴⁵ Veškeré náklady spojené s obstaráním žádosti a příloh, včetně překladů a úředních ověření, nesou žadatelé.

Úřad zahájí řízení o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli dnem doručení výše specifikované žádosti a zašle žadatelům přijímajícího státu oznámení o zahájení řízení. Pakliže žádost neobsahuje veškeré nezbytné náležitosti, Úřad řízení přerušuje a zároveň vyzve žadatele, aby ve stanovené lhůtě doplnili chybějící údaje, přílohy či doklady. Nedoplní-li žadatelé potřebné náležitosti ve stanovené lhůtě, Úřad řízení zastaví a současně nezařadí do evidence. Pokud žadatelé splnili veškeré požadavky kladené zákonem, Úřad rozhodne o jejich zařazení, popřípadě nezařazení do evidence a toto rozhodnutí se jim zašle prostřednictvím kompetentního orgánu přijímajícího státu. Zmíněné rozhodnutí se doručuje v češtině, přičemž náklady na překlad nesou opět žadatelé.

V případě, že žadatelé s rozhodnutím Úřadu nesouhlasí, mají 15denní lhůtu pro podání odvolání, která běží ode dne oznámení rozhodnutí. O odvolání je kompetentní rozhodovat Ministerstvo práce a sociálních věcí, kterému je podáváno prostřednictvím Úřadu.

Jsou-li zjištěny závažné důvody, pro které nelze osvojení zprostředkovat, nebo porušili-li žadatelé povinnost sdělovat údaje rozhodné pro evidenci, popřípadě požádají-li o to sami žadatelé, vyřadí je Úřad z evidence žadatelů.

---

⁴⁵ Toto se týká listin, které jsou vydávány ve státě, který není vázán Úmluvou o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, popřípadě, nestanoví-li mezinárodní smlouva jinak.

5.2. Fáze procesu zprostředkování osvojení

5.2.1. Matching – výběr vhodných budoucích osvojitelů dítěte

Jelikož Úřad vede jak evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli, tak evidenci dětí vhodných k osvojení, je tedy schopen na základě těchto dokumentací provést návrhy spárování dítěte s vybranými žadateli. Tyto návrhy následně předloží k posouzení poradnímu sboru Úřadu pro náhradní rodinnou péči.

O všech těchto krocích informuje Úřad konkrétní krajský úřad a kompetentnímu orgánu přijímajícího státu zašle oznámení o výběru konkrétních žadatelů o osvojení pro konkrétní dítě, tzv. matching letter.

5.2.2. Interakce – setkání vybraných žadatelů s dítětem

Pakliže žadatelé mají zájem o seznámení se s konkrétním dítětem, pro které byli vybráni jako možní vhodní budoucí osvojitelé, Úřad po dohodě se zařízením, kde je dítě umístěno, sjedná termín jejich návštěvy za účelem navázání kontaktu s dítětem. Úřad informuje zařízení a také orgán sociálně-právní ochrany dětí o termínu příjezdu žadatelů, o pokynech k průběhu a hodnocení setkání. Základní informace týkající se setkání žadatelů s dítětem jsou zaslány také kompetentnímu orgánu přijímajícího státu.

Samotná interakce začíná vždy setkáním žadatelů a pracovníků Úřadu, kteří žadatelům vysvětlí následující průběh plánovaného setkání. Dále je s žadateli proveden psychologický vstupní pohovor. Poté dochází k první návštěvě zařízení a setkání žadatelů s dítětem, která probíhá za přítomnosti psychologa Úřadu společně s ředitelem zařízení či jinou odpovědnou osobou, lékařem a psychologem zařízení a samozřejmě tlumočnickem, kterého si žadatelé zajišťují na své náklady.

Délka interakce může být různá, zpravidla se však pohybuje v rozmezí několika týdnů. Po celou dobu interakce zpracovávají odpovědné osoby odborné posudky vztahující se k průběhu celého procesu a jsou završeny jejich závěrečnými zprávami a doporučením, kde by měly být shrnuty všechny okolnosti a vyhodnocen průběh interakce.

5.2.3. Svěření do péče budoucích osvojitelů

Byla-li interakce úspěšná, žadatelé Úřadu sdělí, zda si chtějí a přejí vybrané dítě převzít do péče se záměrem si je v budoucnu osvojit a podají žádost o svěření dítěte do své péče. O této žádosti rozhodne v zákonem stanovené lhůtě příslušný soud.

V případě, že soud rozhodne o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů, tedy o preadopční péči, obdrží žadatelé před odjezdem do ciziny cestovní doklady dítěte, dále originál rodného listu, propouštěcí zdravotní zprávu, průkaz zdravotní pojišťovny a očkovací průkaz dítěte.

Po svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů kompetentní orgán přijímajícího státu, případně pověřená instituce, informuje formou tzv. follow-up reports Úřad o situaci dítěte v rodině. Informační zprávy se vypracovávají po dobu 48 měsíců ode dne svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů a věnují se zejména vzájemnému vztahu dítěte a budoucích osvojitelů, případně vztahů s širší rodinou, dále je jejich součástí aktuální lékařská zpráva a fotografie dítěte spolu s ostatními členy rodiny. Hlavním účelem těchto zpráv je sledovat, zda je mezinárodní osvojení v nejlepším zájmu dítěte, tedy zda se dítě dostatečně, s ohledem na délku pobytu, psychický stav a věk, sžilo s novou rodinou a zda se cítí v novém prostředí přijaté a spokojené.

Po šesti měsících od přijetí dítěte v budoucí osvojitelské rodině v přijímajícím státě a po předložení tří informačních zpráv, mohou budoucí osvojitelé žádat český soud o vydání rozhodnutí o souhlasu s osvojením dítěte do ciziny.

Celkově je Úřadu zasláno devět informačních zpráv o aktuální situaci dítěte v rodině a to v časovém úseku po 48 měsíců od zahájení pobytu dítěte v přijímacím státě. V prvním roce to je pět zpráv, první zpráva je zaslána do jednoho měsíce od příjezdu dítěte. Následují další čtyři zprávy zasílané každé tři měsíce. V dalších dvou letech je časový odstup mezi informačními zprávami šest měsíců.

Po vydání souhlasného rozhodnutí může dojít k osvojení dítěte v cizině. Přijímající stát pak o této skutečnosti uvědomí stát původu zasláním dokladu ve smyslu čl. 23 Haagské úmluvy, kde potvrdí, že osvojení bylo provedeno v souladu s tímto dokumentem.

6. Právní následky osvojení

Soudní rozhodnutí, jímž vzniká osvojení, je konstitutivní povahy, což znamená, že dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci, vznikají osvojitelům a osvojenci z jejich nově vzniklého právního vztahu určitá práva a povinnosti.

Osvojením nastává několik právních následků. Zejména dle § 832 NOZ získává dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, postavení společného dítěte. Mezi osvojencem a osvojitelem tak vzniká takový poměr jako mezi rodiči a dětmi. Ačkoli základem právního vztahu mezi osvojencem a osvojitelem není existence pokrevního příbuzenství, zákon s osvojením spojuje tytéž právní následky, jako kdyby tomu tak bylo. S tímto je také spojen vznik rodičovské odpovědnosti, která by měla zajišťovat mravní a hmotný prospěch dítěte. Rodičovská odpovědnost zahrnuje především péči o zdraví, tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj dítěte, zastupování a spravování jmění dítěte, ochranu a udržování osobního styku s dítětem, a také zajišťování jeho výchovy a vzdělávání. Osvojitelé dále mají k dítěti vyživovací povinnost, přičemž tuto povinnost má i osvojené dítě vůči osvojitelům. Následky osvojení se projevují ve všech oblastech, které se týkají rodinných vztahů. Jelikož osvojenec vstupuje do rodiny osvojitelů se všemi právy a povinnostmi dítěte, má tak stejná práva jako pokrevní příbuzní, zejména jedná-li se o uplatnění dědického práva. Příbuzní osvojitelů se stávají příbuznými osvojenec.

Dalším velmi důležitým následkem rozhodnutí o osvojení je dle § 833 NOZ zánik příbuzenského poměru mezi osvojencem a původní, biologickou rodinou, jakož i zánik práv a povinností, které z tohoto vztahu vyplývají. Toto ale neplatí, jestliže se jedná o nepřímé osvojení, tedy osvojuje-li manžel dítěte, jelikož v tomto případě zůstává zachována vazba k rodiči a navíc vzniká nová, k manželu rodiče dítěte.

Vztahy vzniklé osvojením se zapisují do matriky, kde jsou na místo rodičů zapsáni osvojitelé. Na základě § 835 NOZ získává osvojenec příjmení osvojitele, jedná-li se o dítě osvojené manžely, získává příjmení, které bylo určeno pro jejich děti při uzavření manželství. Pakliže je osvojováno dítě starší 15 let, je mu dána možnost rozhodnout o svém osobním jméně a příjmení, ponechá-li si své původní příjmení, příjmení osvojitelů bude připojeno jako druhé příjmení dítěte.

Je-li osvojované dítě cizincem, právní mocí rozsudku o osvojení nabude osvojenec státní občanství České republiky, je-li alespoň jeden z osvojitelů státním občanem České republiky.

Další z podstatných změn, kterou přináší novela občanského zákoníku je zákonem kladená povinnost osvojitelům informovat osvojence o skutečnosti osvojení, jakmile se to bude jevit vhodným, a to nejpozději do zahájení školní docházky. Tento požadavek, který vyplývá z čl. 7 a 8 Evropské úmluvy o osvojení dětí, by měl zabránit psychickým problémům dítěte, které by mohla způsobit právě informace o tom, že rodiče dítěte nejsou jeho biologickými rodiči. Dítě by mělo s touto informací vyrůstat, měla by mu být sdělena takovou formou, kterou je dítě v určitém věku schopno pochopit a přijmou.⁴⁶

Na tomto místě je nutné poznamenat, že výše uvedené právní následky se vztahují k osvojení dítěte v České republice. Právní následky osvojení, tak jak je upravuje český právní řád, jsou v souladu s mezinárodními dokumenty, je však možné, že se v jednotlivých zahraničních právních úpravách mohou lišit. Tyto odchylky by ale neměly být nikterak zásadní.

7. Zrušení osvojení

Jak Evropská úmluva o osvojení dětí z roku 1967, tak revidovaná Evropská úmluva z roku 2008, připouští zrušení osvojení. Dle čl. 13 Evropské úmluvy lze osvojení zrušit před dosažením zletilosti a to pouze ze závažných důvodů rozhodnutím soudního nebo správního orgánu a to vše jedině v případě, že zrušení osvojení připouští zákon. Čl. 14 Revidované úmluvy připouští zrušení osvojení za obdobných podmínek, tedy ze závažných důvodů, které vymezuje zákon a to před dosažením zletilosti osvojeného dítěte, zdůrazňuje však, aby bylo v těchto případech vždy přihlíženo k nejlepším zájmům dítěte. § 840 NOZ kopíruje dikci obou výše uvedených Úmluv, když stanovuje, že jsou-li pro zrušení osvojení důležité důvody, soud osvojení na návrh osvojitele nebo osvojence zruší. Je-li návrh na zrušení osvojení podán jedním z nich, může se druhý k návrhu připojit. Tedy dohoda osvojitele s osvojencem je novou možností, která doplňuje standardní úpravu zrušení osvojení. Osvojení však nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení. Zákon však povoluje osvojení zrušit v případě, že se jedná o osvojení, které je v rozporu se zákonem.

---

⁴⁶ V případech mezinárodního osvojení jsou budoucí osvojitelé po celou dobu procesu důkladně připravováni a seznamováni se skutečností, že osvojeným dětem je nezbytné vysvětlit fakt, že jsou osvojené hned od začátku, nic nezatajovat a nelhat. Tento postup by v dítěti vyvolal jen negativní postoj a obrovské zklamání. Například v Rakousku je tendence v dětech podporovat jejich původ a od začátku dítě seznamovat s tím, že je osvojené. Dokonce je dětem tento fakt vysvětlován tak, že osvojitelé jsou tzv. srdeční rodiče dítěte („Herzmama“ a „Herzpa“) a maminku, která dítě porodila, označují jako tzv. břišní maminku („Bauchmama“).

Zrušením osvojení zaniká právní vztah, tedy práva a povinnosti z něho vyplývající, vzniklý osvojením a obnovuje se příbuzenský poměr k původní rodině. Avšak veškerá majetková práva a povinnosti vzniklé před zrušením osvojení, nebudou tímto rozhodnutím nikterak dotčeny. Tímto dává zákonodárce jasně najevo, že zrušení osvojení bude mít účinky vždy jen *pro futuro*. Rozhodnutím o zrušení osvojení obdrží osvojenec zpět své původní příjmení, pokud ale dítě neprohlásí, že si chce ponechat příjmení stávající.

8. Česká zkušenost s mezinárodním osvojením

V této kapitole budeme vycházet především z článku⁴⁷ JUDr. Stanislavy Kopecké, Ph.D., vedoucí oddělení mezinárodních adopcí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, publikovaného ve sborníku poradenského centra TRIADA.

Jak bylo již několikrát výše uvedeno, Česká republika je signatářem Haagské úmluvy, která je pro ni účinná od roku 2000. Od této doby do dnešního dne došlo v procesu zprostředkování mezinárodního osvojení z České republiky do zahraničí k značným změnám. Případ úmrtí osvojeného romského chlapce z České republiky, který zemřel na následky zanedbání péče jeho švédskými osvojiteli⁴⁸, si vyžádal přehodnocení a zpřísnění celého procesu. Úřad tak vypracoval metodiku, která výrazně převyšuje požadavky Haagské úmluvy. Byly zpřísněny nároky na žadatele, upraven počet a četnost zasílání zpráv, které monitorují stav a vývoj dítěte v nové rodině včetně povinnosti přikládání aktuálních lékařských zpráv. V roce 2010 byla aktualizována metodika Úřadu, přičemž byl zcela nově upraven postup při navazování kontaktů mezi vybraným dítětem a žadatelem o osvojení, tedy tzv. interakce v ústavním zařízení. Do procesu zprostředkování mezinárodního osvojení byli hlouběji zapojeni psychologové Úřadu a také poradní sbor Úřadu, který je jeho poradním orgánem složeným z odborníků z oblasti pediatrie, psychologie, zástupců Ministerstva práce a sociálních věcí, Úřadu a zástupců vybraných krajů a některých nevládních organizací. V roce 2013 došlo v souvislosti se změnou legislativy k vypracování Metodického doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny.

---

⁴⁷ KOPECKÁ, Stanislava. Mezinárodní osvojení – zkušenosti třinácti let, aktuální situace a změny. In: *Aktuální otázky PÉČE O DĚTI SEPAROVANÉ OD RODIČŮ: Sborník z XIII. celostátního semináře Brno, 25. – 26. 9. 2013*. Brno: TriaDA – Poradenské centrum, o. s., 2013, s. 45-47. ISBN 978-80-260-5449-8. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/index.php?menu=publ_sborniky [online][cit. 2014-1-9].

⁴⁸ KARÁSKOVÁ, Ivana a Zuzana GERYKOVÁ. Adoptovaný chlapec z Brna záhadně zemřel ve Švédsku. In: *www.idnes.cz*. 2006. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/adoptovany-chlapec-z-brna-zahadne-zemrel-ve-svedsku-fha-/domaci.aspx?c=A060228_124809_domaci_nad [online][cit. 2014-1-9].

Česká republika v rámci zprostředkovávání mezinárodního osvojení velmi úzce spolupracuje s příslušnými ústředními orgány signatářských států Haagské úmluvy, nebo s pověřenými adopčními organizacemi, které k této činnosti získaly povolení dle článku 12 zmíněné úmluvy. Dle statistik Úřadu, v rozmezí od roku 2000 do roku 2013, patří k zemím, do kterých je osvojováno nejvíce dětí z České republiky zejména Dánsko, Německo, Itálie, Švédsko, Rakousko a Španělsko.⁴⁹ Děti byly osvojeny i žadateli z jiných zemí, výše uvedené státy však tvoří nejvýznamnější partnery při zprostředkování osvojení do ciziny.

Za dobu svého fungování svěřil Úřad do péče do ciziny 485 dětí, to znamená, že v průměru je do zahraničních rodin umístěno 34 dětí ročně. Zejména se jedná o děti romského původu, pro které nebyla v České republice nalezena žádná z forem náhradní rodinné péče. Do evidence Úřadu se dostávají převážně děti romského původu, dále děti handicapované nebo děti, jejichž matky jsou narkomanky a tyto děti mají od narození hepatitidu C nebo syfilis. Poslední zmíněné se bohužel většinou nepodaří umístit ani v zahraničí. Naopak děti romské se daří umístit zejména ve skandinávských, německy mluvících zemích a Itálii. V těchto státech totiž nemají větší zkušenost s romskou komunitou a nemají tak vůči nim více méně žádné předsudky. Podle statistik, které si vede Úřad, se nejčastěji podaří umístit chlapce romského původu ve věku od 1 do 5 let⁵⁰. Samozřejmě, že žadatelé by rádi osvojili i dítě mladší 1 roku, bohužel česká legislativa, zejména všechny formality a lhůty, které musí být dle zákona dodrženy, tomuto příliš nepřispívají. Úřadu se podařilo zprostředkovat i několik osvojení dětí školního věku převážně ve smíšených zahraničních rodinách, tedy kde jeden z manželů je cizinec a druhý Čech. Právě u dětí starších 5 let je závažnou překážkou bránící mezinárodnímu osvojení jazyková bariéra. Pakliže je dítě osvojeno do zahraničí a svým osvojitelům nerozumí, je logické, že adaptace dítěte na nové rodinné prostředí bude velice obtížná, ne-li zcela nemožná.

Nejvíce dětí je osvojováno z ústavních zařízení z Ústeckého, Karlovarského a Středočeského kraje.⁵¹ Tyto oblasti České republiky několikanásobně převyšují ostatní kraje, přičemž nejméně dětí bylo osvojeno z kraje Vysočina, z Jihočeského a Pardubického kraje. Tento fakt koresponduje s počtem dětí, které jsou umístěny do ústavních zařízení, a také je

---

⁴⁹ KOPECKÁ, Stanislava. Mezinárodní osvojení – zkušenosti třinácti let, aktuální situace a změny. In: *Aktuální otázky PÉČE O DĚTI SEPAROVANÉ OD RODIČŮ: Sborník z XIII. celostátního semináře Brno, 25. – 26. 9. 2013*. Brno: TriaDA – Poradenské centrum, o. s., 2013, s. 45-47. ISBN 978-80-260-5449-8. Dostupné z: http://www.triada-centrum.cz/index.php?menu=publ_sborniky [online][cit. 2014-1-9]. Viz příloha č. 4

⁵⁰ tamtéž viz příloha č. 5

⁵¹ tamtéž viz příloha č. 6

odrazem geografickému rozložení romského obyvatelstva na území České republiky.⁵² Dle zkušeností je v českých ústavech výrazně vyšší procento dětí romských, neznamená to však, že se do ústavu neumísťují děti neromského původu. O tyto děti, tedy děti neromského původu, je na našem území mnohem větší zájem, a tak se do evidence Úřadu většinou ani nedostanou, jelikož je jim nalezena nová rodina v rámci České republiky. Pakliže se však nějaké dítě neromského původu do evidence Úřadu dostane, má ve většině případů natolik závažný handicap, že mu není téměř možné najít vhodnou rodinu ani v České republice ani v zahraničí. Převážnou část dětí, které jsou osvojeny do zahraničí, tak představují děti romské.

---

⁵² Z důvodu antidiskriminační politiky aplikované na území České republiky neexistují statistiky, které by jednoznačně prokazovaly oblasti s nejhustším osídlením romského obyvatelstva. Je ovšem možné tyto oblasti velmi jednoduše identifikovat a to pomocí mnoha faktorů. Zejména existují statistiky vyjmenovávající nejvytlučenější oblasti tzv. romská ghetta, dále statistiky uvádějící největší výskyt neziskových organizací zaměřujících se na pomoc a integraci Romům a v neposlední řadě statistiky vedené MPSV ohledně nezaměstnanosti a poskytování všemožných finančních příspěvků, které ačkoli nesmí uvádět o jakého žadatele, jaké národnosti se jedná, z praxe a zkušenosti víme, že se jedná převážně o romské spoluobčany.

9. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo provést komplexní hmotně-právní a procesně-právní analýzu institutu mezinárodního osvojení jak z hlediska vnitrostátního, tak mezinárodního. Jedná se o právní institut, kterým nedochází pouze ke změně právního statusu dítěte, ale také, a to zejména, se jedná o velmi významný a citlivý zásah do života mnoha lidí. Proto je třeba se na mezinárodní osvojení, a osvojení celkově, dívat z různých perspektiv a zkoumat také jeho psychologickou a sociologickou stránku.

Hlavním cílem a účelem osvojení je zajistit dítěti stabilní, harmonický rodinný život, který doposud, a to z jakéhokoli důvodu, nemělo. Osvojení také dále umožňuje vychovávat dítě těm, kteří po dítě touží a jsou ochotni je přijmout za vlastní a věnovat mu svou lásku a čas. Jelikož osvojením dochází k nejdokonalejší simulaci rodinné výchovy, v plném rozsahu nahrazuje rodinu původní, je zapotřebí usilovat o to, aby bylo do rodin umístěno co nejvíce dětí. Mezinárodní osvojení je velmi delikátní zásah do života všech zúčastněných a to zejména proto, že dochází ke změně práv a povinností osvojitelů, pokrevních rodičů a samozřejmě samotného dítěte a navíc je zde přítomen mezinárodní prvek. Z tohoto důvodu je nezbytná propracovaná, fungující právní úprava.

V textu práce jsou podrobně popsány mezinárodní smlouvy upravující institut mezinárodního osvojení. Zásadním dokumentem v oblasti osvojení je bezesporu Evropská úmluva o osvojení dětí. Tento právní dokument přijatý na půdě Rady Evropy a jeho revidovaná verze jsou v textu práce podrobeny detailnější analýze a následně srovnány s dalším velmi významným dokumentem, Úmluvě o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Evropská úmluva je důležitá zejména proto, že se jako první právní dokument věnovala úpravě osvojení. Text úmluvy se věnuje institutu osvojení obecně, ne pouze osvojení mezinárodnímu jako Haagská úmluva, a jako takový je tedy univerzálním a sjednocujícím právním dokumentem pro řadu států.

Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, Haagská úmluva, je oproti Evropské úmluvě dokumentem věnovaným osvojení s mezinárodním prvkem. Usiluje především o posílení právní jistoty a ochranu nejlepšího zájmu dítěte v případech, kdy jsou děti osvojovány osvojiteli z jiného státu původu. Úmluva má za cíl vytvoření systému mezinárodní spolupráce mezi jejími signatáři a zkvalitnění a zefektivnění celého procesu mezinárodního osvojení.

Právě v souvislosti s těmito dokumenty se často naskytá otázka, zda jsou mezinárodní právní instrumenty schopny zajistit bezpečí osvojovaných dětí. Jak je uvedeno výše v textu práce, je mnoho zemí, které nejsou signatáři ani jedné z úmluv. Tento fakt vede k tomu, že stále existují oblasti, ve kterých jsou porušována základní lidská práva a lidé, kteří nešťastnou situací dětí bez rodičů a osob, které touží po dítěti, zneužívají a s dětmi obchodují.

Přestože je postup dle Haagské úmluvy zdlouhavý a náročný, jedná se o zajištěný a vysoce bezpečný proces osvojení. Náročné požadavky této právní úpravy mají svůj velký význam. Snaha o naplnění požadavků a uspokojení všech stran procesu osvojení, tedy dítěte i budoucích osvojitelů, a zejména splnění účelu osvojení, tedy aby osvojení dítěti plně nahradilo rodiče a osvojitelům potomka a vznikla tak plnohodnotná rodina, jsou natolik zásadní, že je třeba dbát velmi přísně na dodržování všech požadavků a pravidel k jejich dosažení. V případě osvojení je velmi důležitá prevence, jelikož následné řešení vzniklého problému nemusí být vždy možné a důsledky pak mohou být fatální.

Mezinárodní adopce je v mnoha případech poslední možnou nadějí a řešením pro děti, kterým nebylo možné najít vhodnou osvojitelskou rodinu v zemi jejich původu. Samozřejmě ne všechny děti je možné osvojit. Zejména děti s vážným handicapem, výrazně starší děti a děti, které nejsou právně volné, ve většině případů novou rodinu nenajdou, je však nezbytné udělat maximum pro to, aby co nejvíce dětí nemuselo trávit své dětství v ústavech.

Je tedy zapotřebí i nadále prohlubovat spolupráci mezi jednotlivými státy a různými institucemi a organizacemi tak, aby osvojení vedlo k uspokojení nejlepšího zájmu dítěte a osvojitelů, a ne k tomu, aby se z této nezáviděníhodné situace dítěte profitovalo, natož tak se z ní stal výnosný obchod. I z tohoto důvodu je třeba apelovat na mezinárodní společenství a snažit se o co nejhlubší zapojení a co nejužší spolupráci států v oblasti ochrany práv dětí. Je velmi důležité prosazovat naplňování výše zmíněných právních dokumentů v každodenní praxi a tím usilovat o efektivnější ochranu práv dětí, monitorovat plnění, upozorňovat na jejich nedodržování a státy, které práva dětí porušují sankcionovat a snažit se je přijmout k nápravě.

V textu své diplomové práce jsem se také věnovala rekonstrukci soukromého práva a jejího dopadu na úpravu osvojení. Je třeba zmínit, že v současné chvíli neexistuje dostatek pomocné literatury k tomuto tématu a zkušenosti s novou právní úpravou osvojení jsou prozatím minimální. Přestože původní úprava institutu osvojení byla v souladu s mezinárodními dokumenty, rozhodl se zákonodárce v rámci rekonstrukce provést změny i

v této oblasti. Mnoho odborníků s novou úpravou nesouhlasí nebo s ní není příliš spokojeno, je ale třeba novému občanskému zákoníku porozumět, zvyknout si na něj a naučit se ho aplikovat a poté, bude-li to zapotřebí, hledat nová řešení a novelizovat. NOZ zcela nově zavádí dohled nad úspěšností osvojení, což vnímám jako velký a praktický přínos, který by měl zefektivnit celý proces osvojení, a to nejen osvojení vnitrostátního, ale i mezinárodního.

Nové úpravě jsou vytýkány delší lhůty, které povedou k zbytečnému prodlužování celého procesu, což bude mít neblahý vliv na postavení dítěte a osvojitelů. Já osobně zastávám názor, že v takto vážných situacích jako je osvojení, by měly být lhůty s ohledem na to, že se jedná o dítě a jeho psychický vývoj, co nejkratší a celý proces by měl být co nejrychlejší. Bylo by krajně nevhodné takto delikátní proces uspěchat, je však třeba zajistit jeho pružnost a rychlost. Samozřejmě je vždy nutné chránit biologické rodiče, ale nesmíme zapomínat na fakt, že pokud se někdo dobrovolně rozhodne vzdát se dítěte, či se o něj nechce starat, není efektivní a ani v nejlepším zájmu dítěte jej přemlouvat a snažit se za každou cenu o napravení pokřivených vztahů. Z právního hlediska není těžké udržovat „nechtěnou“ rodinu pohromadě, z lidského hlediska je to však nepředstavitelné. Je nezbytné vždy hledat v první řadě zájem dítěte, a tím je mnohokrát právě osvojení do rodiny, která si dítěte bude vážit a kde nebude nikdo zvažovat, zda si dítěte chtějí nechat anebo ne. Vždy je však třeba situaci individuálně zkoumat a zajistit rovnováhu ochrany práv jak samotného dítěte, tak biologických rodičů a osvojitelů.

Závěrem bych ráda zodpověděla otázku, kterou jsem si položila na začátku psaní své diplomové práce. Je mezinárodní osvojení v nejlepším zájmu dítěte?

Často se setkávám s názorem, proč osvojovat děti ze zahraničí, když máme v České republice mnoho dětí, které jsou vychovávány v ústavních zařízeních a rodiče se o ně nestarají. Druhou obecnou námitkou proti mezinárodnímu osvojení je argumentace potenciální hrozby diskriminace osvojeného dítěte, ztráta vlastní identity, a kulturní a náboženské odloučení.

S uvedeným nelze jinak než souhlasit. Je však třeba se hlouběji zamyslet nad každým jednotlivým argumentem. Je pravda, že české dětské domovy jsou plné dětí, které nemají rodinu, která by se o ně chtěla starat. V první řadě je nezbytné tomuto trendu předcházet, ale to není tématem této práce, za druhé, ačkoli situace dětí v ústavech není ideální, nedostává se jim tolik lásky a individuální péče jako v rodinném prostředí, jsou tyto děti zajištěny alespoň po hmotné stránce. Děti z rozvojových oblastí, kterých se mezinárodní osvojení týká, nemají

vůbec nic, ani perspektivu lepší budoucnosti. Jednotlivec tento problém nevyřeší a všechny tyto děti nezachrání, ani to není v jeho možnostech, ale může pomoci jednomu dítěti.

Vždy je třeba brát v úvahu motivy a pohnutky, z jakých budoucí osvojitelé chtějí dítě osvojit. Bohužel vždy budou existovat i takoví, pro které je mezinárodní osvojení módním trendem a možností se nějak odlišovat. Je však mnoho osvojitelů, kteří si dítě osvojují s tím, že mu chtějí poskytnout plnohodnotnou rodinu a domov. Tito osvojitelé respektují identitu dítěte, jeho kulturní a náboženské odlišnosti a snaží se je v nejlepším zájmu dítěte podporovat a zachovávat. Zájemci o mezinárodní osvojení jsou na tyto situace připravováni a většina z nich poté, co je jim dítě svěřeno, se snaží o to, aby dítě vychovávali tak, aby neztratilo kontakt se svým kulturním prostředím a identitou.

Dle mého názoru by se Česká republika měla více angažovat v problematice mezinárodního osvojení a to jak osvojení z, tak do zahraničí. Jestliže máme zkušenost s tím, že romské děti mají větší perspektivu na plnohodnotný život v zahraničí, ať už z důvodu, že tamní lidé nemají vůči Romům takové předsudky jako v České republice, nebo z jakéhokoli jiného důvodu, je třeba vyvinout úsilí k tomu, aby se těmto dětem co nejrychleji našla rodina.

Domnívám se, že mezinárodní osvojení je institut, který v dnešním globalizovaném světě nabývá na významu a je v mnoha případech vhodným a účelným řešením pro děti, kterým se nedaří najít novou rodinu ve státě jejich původu. Je však zapotřebí vždy mít na paměti nejlepší zájem dítěte.

Seznam použité literatury

Monografie:

- ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, a. s., 2012. ISBN 978-80-7208-922-2. 1120 s.
- HALDER, Debarati a K. JAISHANKAR. Inter-country adoption and human rights violations in India. In: JAISHANKAR, K. *International Perspectives on Crime and Justice*. 1. vyd. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009, s. 465-486. ISBN 978-1-4438-0198-0. 466 s.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, 398 s.
- KOVAŘÍKOVÁ, P.: *Osvojení*. Brno 2006. Rigorózní práce. 170 s.
- PŘIKRYLOVÁ, V. *Komparace právní úpravy osvojení v České republice s mezinárodními úmluvami*. Brno 2002. Diplomová práce. 72 s.
- ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. ISBN 978-80-7357-465-9. 308 s.

Komentáře:

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství*. 4. vyd. Praha: C H BECK, 2009. 586 s.

Odborné články:

- BAYEROVÁ, Monika. Mezinárodní osvojení. *Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*, Praha: Linde, 2002, roč. 3, č. 2, s. 4-10. ISSN 1212-866X.
- HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10. s. 7-8.

- HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení: 2. díl. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11. s. 22-23.
- KOPECKÁ, Stanislava. Mezinárodní osvojení – zkušenosti třinácti let, aktuální situace a změny. In: *Aktuální otázky PÉČE O DĚTI SEPAROVANÉ OD RODIČŮ: Sborník z XIII. celostátního semináře Brno, 25. – 26. 9. 2013*. Brno: TriaDA – Poradenské centrum, o. s., 2013, s. 45-47. ISBN 978-80-260-5449-8.
- SEDLÁK, Petr. Důsledky revize evropské úmluvy o osvojení dětí na novelu občanského zákoníku. In *EUROPEANIZATION OF THE NATIONAL LAW, THE LISBON TREATY AND SOME OTHER LEGAL ISSUES - Sborník příspěvků z konference Cofola 2008 konané na PrF MU 13. – 14. 5. 2008*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 1327 - 1334, 8 s. ISBN 978-80-210-4630.
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Osvojení v návrhu nového občanského zákoníku. *Právní fórum*. 2011, č. 7. s. 303.
- WESTPHALOVÁ, Lenka. *Osvojení v mezinárodním kontextu. Právo a rodina: rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. Praha: Linde, 2006, roč. 8, č. 4, s. 4-9.

Internetové zdroje:

- Defence for Children International. Dostupné z: http://www.child-abuse.com/childhouse/childrens_rights/dci_hagu.html [online][cit. 2013-12-3].
- Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, str. 179. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0> [online][cit. 2013-12-3].
- Evropská úmluva o osvojení dětí. Dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=058&CM=&DF=&CL=ENG> [online][cit. 2013-12-3].

- Evropská úmluva o osvojení dětí (revidovaná). Dostupné z: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=202&CM=8&DF=01/12/2013&CL=ENG> [online][cit. 2013-12-3].
- Informace jsou použity z metodického doporučení pro zprostředkování mezinárodního osvojení do ciziny Dostupné z: <http://www.umpod.cz/osvojeni/dokumenty-ke-stazeni/> [online][cit. 2013-12-3].
- Informace k novému zákonu o státním občanství. Dostupné z: http://www.mzv.cz/bratislava/cz/vizove_a_konzularni_informace/statni_obcanstvi/informace_k_novemu_zakonu_o_statnim.html [online][cit. 2013-12-3].
- KARÁSKOVÁ, Ivana a Zuzana GERYKOVÁ. Adoptovaný chlapec z Brna záhadně zemřel ve Švédsku. In: *www.idnes.cz*. 2006 Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/adoptovany-chlapec-z-brna-zahadne-zemrel-ve-svedsku-fha-domaci.aspx?c=A060228_124809_domaci_nad [online][cit. 2014-1-9].
- Nový občanský zákoník. Osvojení nezletilého. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/osvojeni-nezletileho/> [online][cit. 2013-12-3].
- Projekt Rozvoj přátelství a spolupráce. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/aktuality//> [online][cit. 2014-3-3].
- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=69 [online][cit. 2013-12-3].

Právní předpisy:

- historická verze: Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- historická verze: Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- historická verze: Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- aktuální znění: Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
- aktuální znění: Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: Zákon č. 92/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
- aktuální znění: Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- aktuální znění: Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- legislativa EU: Usnesení EP ze dne 19. ledna 2011 o mezinárodní adopci v Evropské unii (2012/C 136 E/05)
- Evropská úmluva o osvojení dětí přijatá Radou Evropy dne 24. dubna 1967
- Revidovaná Evropská úmluva o osvojení dětí přijatá Radou Evropy den 27. listopadu 2008
- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení přijata dne 29. května 1993 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého

Judikatura:

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Keegan v. Irsko ze dne 26. 5. 1994 a rozsudek ve věci Kroon v. Nizozemsko ze dne 27. 10. 1994

Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce

Mezinárodní osvojení

Tato diplomová práce pojednává o tématu mezinárodní osvojení. Analyzované téma zahrnuje jednak mezinárodní právní předpisy regulující tuto problematiku, tak českou právní úpravu, která s nimi musí být v souladu. V úvodních kapitolách se podrobněji věnuji jednotlivým mezinárodním úmluvám, jelikož jejich obsah je pro celou práci stěžejní. Dále uvádím jednotlivé právní předpisy českého právního řádu upravující institut osvojení, s důrazem na nový občanský zákoník. V následujících kapitolách je pak podrobněji popsán proces mezinárodního osvojení a jeho právní následky. Jednou z posledních kapitol je pasáž pojednávající o české zkušenosti s mezinárodním osvojením. Práce se nevěnuje pouze analýze právních textů, ale zamýšlí se také nad sociální a psychologickou problematikou institutu mezinárodního osvojení. Cílem této práce je komplexní pojednání o právních aspektech mezinárodního osvojení, tedy analyzovat problematiku tohoto institutu jak z hmotně-právního, tak z procesně-právního hlediska.

International adoption

This diploma thesis deals with international adoption. Analyzed topic covers international legislation regulating the issue as well as the Czech legislation which must be consistent. The introductory chapters detail various international conventions, legal regulations of the Czech legal system with emphasis on the New Civil Code, the process of international adoption and its legal consequences. Further to the legal aspects this paper additionally considers social and psychological problems of the institution of international adoption. The penultimate chapter details the Czech experience with adoption of children across national borders. The aim of this diploma thesis is a comprehensive treatise on the legal aspects of international adoption, meaning to analyze the issue of this institute from the substantive as well as the procedural legal perspective.

Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce

Klíčová slova v českém jazyce

- mezinárodní osvojení
- osvojenec
- osvojitel
- Evropská úmluva o osvojení dětí
- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení
- Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí

Keywords in English

- international adoption
- adoptive child
- adoptive parent
- European Convention on the Adoption of Children
- Convention on protection of children and co-operation in respect of inter-country adoption
- Office for International Legal Protection of Children

Přílohy

Příloha č. 1

Signatářské státy Evropské úmluvy o osvojení dětí Štrasburk dne 24. dubna 1967

Členské státy Rady Evropy

	Podpis	Ratifikace	Účinnost
Albánie			
Andora			
Arménie	27/11/2008		
Ázerbájdžán			
Belgie	1/12/2008		
Bosna a Hercegovina			
Bulharsko			
Černá hora	18/6/2009		
Česká republika			
Dánsko	27/11/2008	3/2/2012	1/6/2012
Estonsko			
Finsko	27/11/2008	19/3/2012	1/7/2012
Francie			
Gruzie			
Chorvatsko			
Island	27/11/2008		
Irsko			
Itálie			
Kypr			
Litva			
Lichtenštejnsko			
Lotyšsko			
Lucembursko			
Maďarsko	29/11/2010		

Malta			
Moldavsko			
Monako			
Německo			
Nizozemí	30/11/2009	29/6/2012	1/10/2012
Norsko	27/11/2008	14/1/2011	1/9/2011
Polsko			
Portugal	14/12/2009		
Rakousko			
Rumunsko	4/3/2009	2/1/2012	1/5/2012
Rusko			
Řecko			
San Marino			
Srbsko	18/6/2009		
Slovensko			
Slovinsko			
Španělsko	30/11/2009	5/8/2010	1/9/2011
Švédsko			
Švýcarsko			
Makedonie	30/4/2013		
Turecko			
Ukrajina	28/4/2009	4/5/2011	1/9/2011
Spojené království	27/11/2008		

Nečlenské státy Rady Evropy

	Podpis	Ratifikace	Účinnost
Kanada			
Svatý Stolec			

Příloha č. 2

Signatářské státy revidované Evropské úmluvy o osvojení dětí Štrasburk dne 27. listopadu 2008

Členské státy Rady Evropy

	Podpis	Ratifikace	Účinnost
Albánie			
Andorra			
Arménie	27/11/2008		
Ázerbájdžán			
Belgie	1/12/2008		
Bosna a Hercegovina			
Bulharsko			
Černá hora	18/6/2009		
Česká republika			
Dánsko	27/11/2008	3/2/2012	1/6/2012
Estonsko			
Finsko	27/11/2008	19/3/2012	1/7/2012
Francie			
Gruzie			
Chorvatsko			
Island	27/11/2008		
Irsko			
Itálie			
Kypr			
Litva			
Lichtenštejnsko			
Lotyšsko			
Lucemburk			
Maďarsko	29/11/2010		

Malta			
Moldavsko			
Monako			
Německo			
Nizozemí	30/11/2009	29/6/2012	1/10/2012
Norsko	27/11/2008	14/1/2011	1/9/2011
Polsko			
Portugal	14/12/2009		
Rakousko			
Rumunsko	4/3/2009	2/1/2012	1/5/2012
Rusko			
Řecko			
San Marino			
Srbsko	18/6/2009		
Slovensko			
Slovinsko			
Španělsko	30/11/2009	5/8/2010	1/9/2011
Švédsko			
Švýcarsko			
Makedonie	30/4/2013		
Turecko			
Ukrajina	28/4/2009	4/5/2011	1/9/2011
Spojené království	27/11/2008		

Nečlenské státy Rady Evropy

	Podpis	Ratifikace	Účinnost
Kanada			
Svatý Stolec			

Příloha č. 3

Signatářské státy Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení Haag dne 29. května 1993

Členské státy Haagské konference mezinárodního práva soukromého

Albánie
Austrálie
Belgie
Bělorusko
Brazílie
Bulharsko
Burkina Faso
Kanada
Čile
Čína
Černá hora
Kostarika
Chorvatsko
Kypr
Česká republika
Dánsko
Ekvádor
Estonsko
Filipíny
Finsko
Francie
Gruzie
Island
Indie
Irsko
Izrael
Itálie
Jižní Afrika
Korea
Kypr
Litva

Lotyšsko
Lucembursko
Maďarsko
Malta
Mauricius
Mexiko
Monako
Německo
Nizozemí
Nový Zéland
Norsko
Panama
Paraguay
Peru
Polsko
Portugalsko
Rakousko
Rumunsko
Rusko
Řecko
Srbsko
Slovensko
Slovinsko
Spojené království
Spojené státy americké
Španělsko
Švédsko
Švýcarsko
Makedonie
Turecko
Spojené království
Spojené státy americké
Uruguay
Venezuela
Vietnam

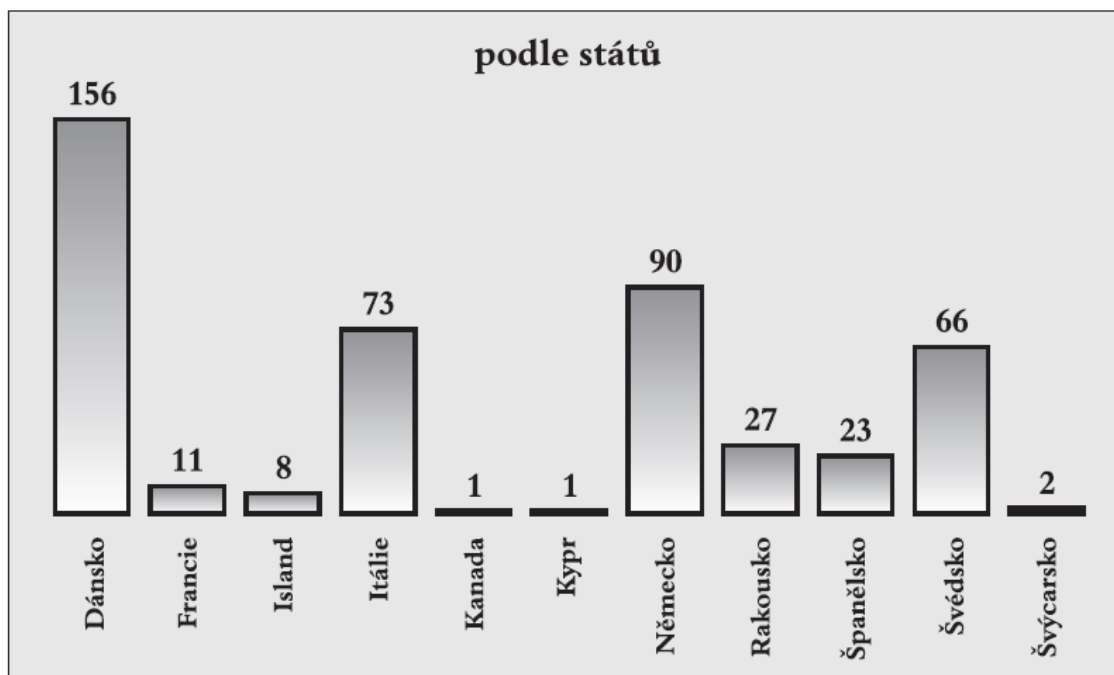

Nečlenské státy Haagské konference mezinárodního práva soukromého

Andora
Arménie
Ázerbájdžán
Belize
Bolivie
Burundi
Kambodža
Kapverdy
Kolumbie
Kuba
Dominikánská republika
El Salvador
Fidži
Guatemala
Guinea
Haiti
Kazachstán
Keňa
Lesotho
Lichtenštejsko
Madagaskar
Mali
Moldavská republika
Mongolsko
Nepál
Rwanda
San Marino
Senegal
Seychely
Švýcarsko
Thajsko
Togo

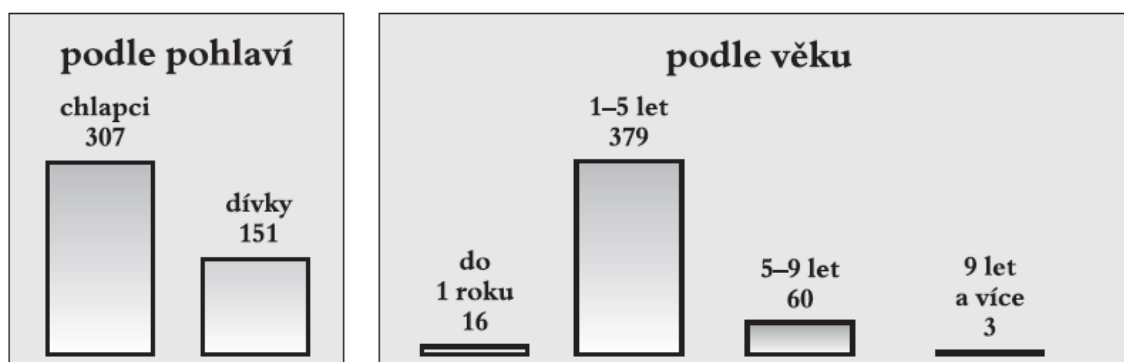
Příloha č. 4

Počet dětí svěřených do preadopční péče za rok 2000–2013

Příloha č. 5

Počet dětí svěřených do preadopční péče za rok 2000–2013

Příloha č. 6

Počet dětí svěřených do preadopční péče za rok 2000–2013

